

Kriminalita mládeže jako odraz výchovy a výchovného prostředí

Dobroslav Svoboda

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dobroslav SVOBODA**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Kriminalita mládeže jako odraz výchovy
a výchovného prostředí**

Zásady pro vypracování:

Základní východiska, orientace v zadané problematice, zpracování řešerší a výpisků z odborné literatury.

Vypracování osnovy práce.

Metodologie, stanovení základní charakteristiky výzkumu a výzkumných metod.

Zpracování teoretické části práce.

Zpracování praktické části práce.

Diskuse a návrhy na opatření.

Závěr.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER,B. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004 ISBN 80-7178-927-5

C MELÍK,J. Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži, Praha: MVČR, 1998.

KRAUS,B.,Poláčková,V. Člověk, prostředí, výchova, Brno: Paido, 2001.

ISBN 80-7315-004-2

KRAUS,B. Základy sociální pedagogiky, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3

KOUKOLÍK,F.,DRTILOVÁ,J. Vzpoura deprivantů, Praha: Makropulos, 1996.

ISBN 80-901776-8-9

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Hana Vykopalová, CSc.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **17. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 17. února 2009

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 12. 5. 2009

.....

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47h Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nesoujásněně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdání uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo menší tak určenou, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ke zveřejněné práci požítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnožování.

(3) Platí, že odpovědnost práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přičemž se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce upozorňuje na kriminalitu mládeže, která se v poslední době jeví jako celospolečenský problém.

Teoretická část je zpracována v celkem čtyřech kapitolách obsahující základní informace k této problematice. První kapitola je zaměřena na základní příčiny a podmínky páchaní kriminality mládeží, základní znaky této trestné činnosti a nejčastěji páchaná trestná činnost mládeže. Druhá kapitola poukazuje na osobnost mládeže ve vztahu ke kriminalitě. Třetí kapitola je zaměřena na výchovu, výchovu v rodinách úplných, neúplných a styly rodičovské výchovy. Vliv prostředí na kriminalitu mládeže zachycuje kapitola čtvrtá.

Praktická část této práce je analýzou statistických údajů z let 2002 – 2007, poskytnutých Policií České republiky, okresních soudů a Českého statistického úřadu České republiky. Přináší názorné porovnání nezaměstnanosti, kriminality mládeže, rozvodovosti a hustoty osídlení ve dvou porovnávaných krajích České republiky.

Klíčová slova: kriminalita mládeže, výchova, výchovné prostředí, rodina

ABSTRACT

This work draws attention to juvenile delinquency, which has recently been seen as social problems.

The theoretical part is processed in a total of four chapters containing basic information on this issue. The first chapter is focused on the underlying causes and conditions of young people committing crime, the essential characteristics of this crime and most crime youth. The second chapter highlights the personality of youth in relation to crime. The third chapter is focused on education, education in families of complete, incomplete, and styles of parental education. Effect of environment on juvenile delinquency records chapter quarter.

The practical part of this work is analysis of statistical data from the years 2002 - 2007, provided by the Police of the Czech Republic, District Court and the Czech Statistical Office Czech Republic. It provides visual comparison of unemployment, juvenile delinquency, divorce, and population density in the two compared regions of the Czech Republic.

Keywords: juvenile delinquency, education, educational environment, family

Velmi děkuji vedoucí mé práce paní prof. PhDr. Haně Vykopalové, CSc., za odborné vedení práce, za její podnětné rady a připomínky.

„Společenské prostředí dává lidské duši základní tón a definitivní podobu. Právě ono, zejména v letech dětství, vytváří ty rozhodující brázdy, které navždy předurčují rozum a svědomí člověka.“

Pitirim Sorokin

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 PŘÍČINY A PODMÍNKY KRIMINALITY MLÁDEŽE	14
1.1 ZÁKLADNÍ ZNAKY TRESTNÉ ČINNOSTI MLÁDEŽE	15
1.2 NEJČASTĚJŠÍ TRESTNÁ ČINNOST PÁCHANÁ MLADISTVÝMI	16
1.3 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST DĚTÍ A MLADISTVÝCH	17
2 OSOBNOSTNÍ VLASTNOSTI MLÁDEŽE VE VZTAHU KE KRIMINALITĚ	21
2.1 AGRESIVITA	22
3 VÝZNAM RODINY A VÝCHOVY VE VZTAHU KE KRIMINALITĚ	23
3.1 ÚPLNÁ RODINA V SOUČASNOSTI	26
3.2 VZTAH NEÚPLNÉ RODINY K DELIKVENTNÍMU CHOVÁNÍ MLÁDEŽE	28
3.3 POZITIVNÍ A NEGATIVNÍ STYLY RODIČOVSKÉ VÝCHOVY	29
3.4 PRINCIPY POZITIVNÍ VÝCHOVY	30
4 VÝCHOVNÉ PROSTŘEDÍ A JEHO NEGATIVNÍ STRÁNKY	31
4.1 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ A JEHO NEDOSTATEČNÉ PŮSOBENÍ K PŘEDCHÁZENÍ KRIMINÁLNÍCH DELIKTŮ	32
4.2 VLIV VRSTEVNICKÝCH PART NA PÁCHÁNÍ KRIMINALITY MLÁDEŽE	34
4.3 MÉDIA A VIRTUÁLNÍ PROSTŘEDÍ JAKO NÁSTROJ NEGATIVNĚ OVLIVŇUJÍCÍ VÝCHOVU	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
5 CÍLE PRAKTICKÉ ČÁSTI	41
5.1 METODOLOGIE PROVÁDĚNÉHO VÝZKUMU	41
5.2 HYPOTÉZY VÝZKUMU	41
5.3 ANALÝZY STATISTICKÝCH DAT	41
5.3.1 Vývoj kriminality mládeže v porovnávaných krajích v letech 2002-2007	43
5.3.2 Vývoj rozvodovosti s nezletilými dětmi v porovnávaných krajích za období let 2002-2007	53
5.3.3 Míra nezaměstnanosti v porovnávaných krajích za období let 2002- 2007	54
5.3.4 Hustota osídlenosti v porovnávaných krajích	55
5.4 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ANALÝZY STATISTICKÝCH DAT	55
5.5 ZÁVĚR VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59

SEZNAM OBRÁZKŮ	61
-----------------------------	-----------

ÚVOD

Kriminalita mládeže je bezesporu jedním ze závažných sociálních jevů v řadě rozvinutých států, a proto je právem často diskutovaným problémem. Žijeme v době, kdy se často setkáváme s projevy agresivity dětí a mládeže s často přítomnou a neustále se zvyšující brutalitou. Stoupá počet dětí a mladých lidí závislých na návykových látkách, přičemž hranice věku takto zasažených dětí se posunuje stále více do věku, ve kterém by dítě mělo prožívat své radostné a zdravé dětství. Jedním z velkých problémů dnešní uspěchané a penězi ovlivněné doby je samotná výchova dětí a trávení jejich volného času, což je přímo závislé na schopnostech ale i možnostech rodičů. Jsem přesvědčen, že většina lidí zakládající rodinu má zájem vychovat své dítě co možná nejlépe, mnohdy však v životě nastávají takové okamžiky, které samotnou výchovu dětí odsouvají na vedlejší kolej. Vysoké pracovní nasazení obou rodičů, ztráta zaměstnání a vysoká rozvodovost, jsou jedním s mnoha faktorů, které mohou zapříčinit odchylky od normy v chování svých dětí. Honba za penězi, vysoké pracovní nasazení rodičů a vysoké nároky při snaze vyrovnat se společnosti jsou jedním z dalších vlivů, které neumožňují se řádně věnovat svým dětem tak, aby nedocházelo k narušení jejich osobnosti se sklonem k patologickému chování, jako je samotná kriminalita.

Lidstvo spěje stále kupředu, věda a technika se zdokonaluje a lidé se snaží být vyspělejšími a dokonalejšími. Každá společnost by měla mít svou budoucnost zajištěnu právě v mladé generaci, v našich dětech a mládeži. V poslední době se mládež z mého pohledu stává agresivnější a čím dál více páchá trestné činy, jako jsou vraždy, loupežná přepadení a počet mladých recidivistů stále roste. Za podmiňující faktory, které významně ovlivňují kriminalitu mládeže, jsou obecně považovány ty, které formují osobnost mladého člověka. Jde o okolnosti, které velkou mírou ovlivňují jednání jedince, které již od dětství utvářejí žebříček hodnot, jako je pozitivní vztah ke společnosti, smysl pro zodpovědnost, ochota pomáhat druhým lidem, rozpoznat co je správné apod. Rozhodující roli při formování osobnosti mladého jedince má prostředí, ve kterém mladý jedinec vyrůstá a žije a samotná výchova, která má ten největší podíl na budoucím chování mladých lidí.

Zcela jistě je při výchově také třeba zmínit vliv médií na chování mládeže, která svou stoupající agresivitou může ovlivňovat samotné chování a narušit tak výchovu ze strany rodičů nebo školy.

Vzhledem k tomu, že se každodenně setkávám s pácháním kriminality mládeží, rozhodl jsem se vypracovat závěrečnou bakalářskou práci na uvedené téma kriminality mládeže, protože její souvislost vidím především ve výchově a výchovném prostředí, které ovlivňuje páchání kriminality mládeže nejvíce. Ne každý mladý jedinec má možnost být vychováván v úplné rodině, bez problémů, které současná společnost skýtá, v dobrém prostředí, které je tak potřebné pro zdravý vývoj jedince a proto bychom neměli soudit mládež pro jejich prohřešky, ale hledat cestu jak těmto prohřeškům předejít a nepřipustit, aby k nim v budoucnu docházelo.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘÍČINY A PODMÍNKY KRIMINALITY MLÁDEŽE

„Jelikož kriminální chování jako jev závažného porušování společností saturovaných norem se datuje již od období, kdy se počala utvářet lidská společnost a s ní i společenské normy a jelikož kriminální chování jako chování společensky destruktivní narušuje plynulý chod společnosti, je kriminální chování právem považováno za závažné antisociální chování, proti němuž se společnost rozhodně brání a chrání tak své hodnoty. Z uvedeného důvodu předmětem zkoumání věd o člověku je též zjišťování příčin takového chování a pochopitelně i hledání ochrany před kriminálními projevy včetně prostředků předcházení kriminálního chování členů společnosti a hledání možností způsobu nápravy delikventních jedinců.“¹

Abychom mohli účinně bojovat proti závažnému chování vedoucímu ke kriminalitě, musíme poznat a pochopit jejich příčiny. V současnosti je poznání našich vědeckých disciplín zabývající se kriminalitou na velmi dobré úrovni, ale na druhé straně existuje nespočet příležitostí a způsobů pro kriminální chování, které se díky neustálému rozvoji společnosti stále zdokonaluje.

„ Z hlediska kriminologie jsou kriminalita a jednotlivé druhy kriminality sociálně - patologickým jevem, pro něž je příznačná jejich společenská škodlivost. S nadsázkou by se dalo říct, že kriminalita vždy kráčela ruku v ruce s vývojem společnosti.“²

Prvotními faktory pro stanovování příčin a podmínek páchaní trestné činnosti mládeží jsou hlavně vývojové zvláštnosti mladého jedince a prostředí, ve kterém se pohybuje a ve kterém je vychováván. Na základě těchto prvotních faktorů se mladý jedinec vyvíjí, vytváří si svou hodnotovou orientaci a postoje k lidem a samotné společnosti. Na toto má bezpochyby vliv rodina, škola, kamarádi, vrstevnické party a další. Pokud se tyto faktory vyvíjejí patologicky, jsou tedy významné i z hlediska kriminologického a určují strukturu a způsob páchaní kriminálních deliktů, jde tedy o příčiny kriminality.

¹ SCHELLEOVÁ, I. et al.: Právní postavení mladistvých. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 250 s., s 21. ISBN 80-86432-82-3

² BOUŘA, V. : Vybrané kapitoly s kriminologie. Ostravská universita v Ostravě, 2003, 108 s., s 16. ISBN 80-7042-259-9

Mezi základní a tedy obecné příčiny kriminálního chování řadíme vnější a vnitřní činitele.

- Vnitřní činitelé – zde patří genetické (vrozené) dispozice jedince a tento faktor lze pojmenovat jako vnitřní faktor.
- Vnější činitelé – zde patří vliv rodiny, školy, vliv vrstevníků, kamarádů až po vliv společnosti včetně politického uspořádání a tento faktor lze pojmenovat jako vnější faktor.

1.1 Základní znaky trestné činnosti mládeže

Způsob páchaní trestné činnosti mládeže je podmíněn věkem pachatele, jejich psychickým vývojem, vlastnostmi a zkušenostmi. Zde se odlišuje páchaní trestné činnosti mladistvých od dospělých, kdy mezi mladistvými pachateli se projevují určité zvláštnosti. Trestná činnost mládeže a dospělých je v mnoha směrech odlišná. K těmto zvláštnostem trestné činnosti mládeže patří zejména³:

- hodnotový systém výběru předmětu útoku je jiný než u dospělých,
- mladiství pachatelé jednájí méně rozumově, více emotivně a jejich trestná činnost je páchána většinou pod vlivem momentální situace,
- trestná činnost mladistvých je páchána nejčastěji ve skupinách – partách,
- na páchaní trestné činnosti mají velký vliv alkoholické nápoje, nebo jiné návykové látky, které zvyšují agresivitu, podporují nepřiměřené reakce a odbourávají zábrany,
- příprava trestného činu je nedokonalá a nepřipravená, kdy schází prvek plánování a častá je i nedostatečná příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu,
- jednání mladistvých pachatelů je poznamenáno nedostatkem vědomostí a schopností při překonávání překážek, kdy je mnohdy použito nepřiměřených prostředků při jejich překonávání,
- chování mladistvých pachatelů se vyznačuje mnohdy neúměrností a tvrdostí, která vede často až k devastaci, ničení předmětů a ke znehodnocování zařízení a majetku,

³ CHMELÍK, J. : Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MVČR, 1998. 122s., s. 11-12.

- při opakované či pokračující trestné činnosti mladistvého se vyskytují specifické znaky z předcházející trestné činnosti,
- při získávání alibi se obracejí na osoby ze skupin a party, jejíž jsou součástí,
- o okolnostech spáchání trestného činu, ale i o jejich přípravě, se mladiství pachatelé rádi svěřují členům své skupiny a touto se často chlubí,
- pachatelé často odcizují předměty, které sami momentálně potřebují, nebo které se jim líbí,
- věci získané trestnou činností skupinou mladistvých si často rozdělují mezi sebe, finanční prostředky utrácejí společně,
- některé znaky trestné činnosti vyplývají ze somatických znaků pachatele, např. obratnost, rychlost pohybu, mrštnost, menší postava a nižší váha.

Z uvedeného vyplývá, že hodnotový systém výběru předmětu útoku je u mládeže jiný nežli u dospělých. Mládež páchá trestnou činnost za účelem opatřit si věc, po které sám tolik touží a té se mu nedostává od svých rodičů, kteří nemají dostatek finančních prostředků, aby své dítě uspokojili. Jak bylo uvedeno, trestná činnost mladistvých je páchána nejčastěji ve skupině, a to poukazuje na vliv vrstevnických part. Mládež se před sebou vzájemně předvádí a dokazují si, kdo z nich je lepší a kdo z nich je odvážnější. Svým jednáním vzbuzují obdiv členů party a mají tendenci se takto více zviditelnit a získat uznání. V případech, kdy jejich činnost je odhalena, získávají si alibi u svých vrstevníků, kterým důvěřují.

1.2 Nejčastější trestná činnost páchaná mladistvými

Mezi nejčastěji páchanou trestnou činností mladistvých pachatelů patří zejména majetková trestná činnost a v neposlední řadě se do popředí dostává i trestná činnost násilná.

Nejčastěji páchanou trestnou činností mladistvými je trestný čin krádeže dle ust. § 247 tr. zákona. Patří do ní nejčastěji vloupání do automobilů, prodejen, heren, restaurací, novinových stánků, chat, garáží a krádeže jízdních kol s příležitostnými krádežemi alkoholu a cigaret v obchodech.

K páchané násilné trestné činnosti mladistvých, která se v poslední době začíná mnohdy objevovat, je charakteristickým prvkem násilí, které je namířeno proti zdraví osob nebo svobodě a lidské důstojnosti. Mezi takovéto patří především trestné činy ublížení na zdraví

dle ust. § 221 a 222 tr. zákona, trestný čin loupež dle ust. § 234 tr. zákona, vydírání dle ust. § 235 tr. zákona a výtržnictví dle ust. § 202 tr. zákona.

„Obecně lze tvrdit, že tr. činnost mládeže a nedospělců se vyskytuje především ve velkých městských aglomeracích, kde s ohledem na velký počet obyvatel a tím i určitou míru anonymity jsou vhodnější podmínky pro páchaní tr. činnosti. Ve vesnických lokalitách se trestná činnost těchto věkových kategoriích vyskytuje podstatně méně.“⁴

To jaký druh trestné činnosti mladistvých je páchan, souvisí s prostředím, ve kterém vyrůstají a v jaké partě s jakou ideologií. Můžeme ale říci, že majetková trestná činnost se bude odvíjet od potřeb samotného jedince či jeho party. Podle této potřeby poté samotnou trestnou činnost vykonávají. Je zaměřena buďto na peníze, kterými si opatří požadované nedostatkové věci či budou krást různé věci, které mohou následně zpeněžit nebo zcizují přímo věci, které sami potřebují. Úplně jinou motivací pro mladistvé pachatele je páchaní trestné činnosti z důvodu jejich závislosti na drogách. Ti páchají veškeré druhy majetkové trestné činnosti za účelem věci zpeněžit a za peníze si opatřit požadovanou drogu.

1.3 Trestní odpovědnost dětí a mladistvých

Trestní odpovědnost můžeme chápat jako práh věku, který je rozhodující při ukládání trestů. Děti do 15-ti let u nás nejsou ve smyslu trestního zákona a trestního řádu za své činy trestně odpovědné a nemohou být subjektem trestného činu. Z tohoto vyplývá, že proti dětem v této věkové kategorii nemůže být zahájeno trestní stíhání a ani nemůže být vedeno soudní řízení. Dopustí-li se dítě ve věku do 15-ti let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření, která jsou potřebná k jeho nápravě. Náš právní řád však dovoluje, že soud pro mládež může uložit, zpravidla na základě výsledků předcházejícího pedagogicko-psychologického vyšetření, určitá opatření, mezi která patří např.:

- dohled probačního úředníka
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jinak vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče

⁴ CHMELÍK, J. : Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MVČR, 1998. 122s., s. 12.

- ochrannou výchovu

Například v případě, že dítě, které je starší 12 let a mladší 15 let, spáchá trestný čin, za nějž trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, může soud pro mládež uložit ochrannou výchovu dítěte, kterou lze jinak uložit pouze mladistvým. Ochrannou výchovu lze uložit rovněž tehdy, jestliže je to nezbytné k zajištění řádné výchovy osoby mladší 15 let. Ochranná výchova však stejně jako tresty má charakter a povahu sankce, která slouží k dosažení účelu trestního zákona. To znamená k zajištění převýchovy a ochrany společnosti. Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních.

V případě trestní odpovědnosti mladistvých zákon přihlíží k věku pachatele a zvláštní péči, kterou společnost mládeži věnuje. Trestní zákon i trestní řád věnují problematice mladistvých zvláštní ustanovení. Problematiku mládeže upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Skutky mladistvých s menší společenskou nebezpečností jsou řešeny podle zákona o přestupcích. Trestné činy spáchané mladistvými se nazývají Provinění. Sazby trestů u pachatelů mladistvých se snižují na polovinu, přičemž horní hranice sazby nesmí být vyšší než 5 let a dolní hranice vyšší než 1 rok. Pouze u zvlášť nebezpečných trestných činů, u kterých zákon povoluje uložení výjimečného trestu nebo u činů s vysokým stupněm nebezpečnosti pro společnost, lze zvýšit horní hranici sazby na 5-10 let. Jsou také omezeny druhy trestů u mladistvých a částečně i výkon trestu. Mladistvému lze udělit trest odnětí svobody, kdy tento trest mladiství vykonávají odděleně od ostatních odsouzených ve zvláštních věznicích a odděleních. Kromě trestu může soud také uložit ochrannou výchovu. Jedná se o případy, kdy není o výchovu mladistvého náležitě postaráno, jeho výchova byla zanedbána nebo vyžaduje li to prostředí, ve kterém dotyčný žije. Ochranná výchova trvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení zletilosti, tedy do věku 18-ti let. Ve výjimečných případech se tato doba může prodloužit a to do výše věku 19-ti let. Po celou dobu ochranné výchovy musí být zabezpečena výchova a příprava mladistvého na jeho možné budoucí povolání.

Praxe poukazuje na to, že není třeba mladistvého pachatele ihned zavírat do vězení, že k nápravě stačí alternativní trest. Výjimečně lze od potrestání upustit. Členové organizovaných zločineckých skupin, páchající především pouliční trestnou činnost tohoto zneužívají. Děti a mládež páchají stále promyšlenější trestné činy a přípravě těchto činů se věnují. Je třeba zmínit skutečnost, že je zapotřebí do procesu výchovy zapojit celou řadu výchovně vzdělávacích složek.

V zák. č. 218/2003 Sb. v §9 je vymezen pojem účel opatření. Vůči mladistvému je to především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází. Tímto zákonem jsou stanoveny i druhy opatření a to⁵ :

Výchovná opatření - dohled probačního úředníka

- probační program
- výchovné povinnosti
- výchovná omezení
- napomenutí s výstrahou

Ochranná opatření - ochranné léčení

- zabrání věci
- ochranná výchova

Trestní opatření - obecně prospěšné práce

- peněžitá opatření
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- vyhoštění
- odnětí svobody s podmíněným odkladem na zkušební dobu
- podmíněné odsouzení s dohledem

⁵ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., § 15 odst. 2

- odnětí svobody nepodmíněně

Zákon však umožňuje i variantu upuštění od uložení trestního opatření, kdy je však nutné uvést podmínky, že pachatel svého jednání upřímně lituje a projevuje snahu po nápravě. Musíme si však také uvědomit, že zákon o mládeži je stavěn na prevenci a nikoli represí. Je zde kladen důraz na výchovu mladistvého v řádného občana, a to se zřetelem k jeho osobním vlastnostem, k jeho rodinné výchově a k prostředí z něhož pochází. Účelem je tedy bezpochyby individuálně preventivní působení a stanovení, jak ke komu přistupovat.

2 OSOBNOSTNÍ VLASTNOSTI MLÁDEŽE VE VZTAHU KE KRIMINALITĚ

To, jaká je pravděpodobnost, že se mladistvý jedinec začne dopouštět kriminálního chování v budoucnu, nelze dopředu stanovit, jelikož je mnoho faktorů, které mohou kriminalitu ovlivňovat. Jedním z faktorů, kterému přikládají současní psychologové vliv, je osobnost, její vývoj a její poruchy.

„Osobností se rozumí souhrn duševních a tělesných vlastností jedince. Svoji jedinečnost pocítujeme jako projev svého já (jáství). Součástí tohoto jáství je způsob prožívání a vnímání vlastního těla, pocitů, motivací a nadosobních hodnot – zásad práva, spravedlnosti, morálky, jež spadají do tzv. jádra osobnosti.“⁶

Již od narození se vyvíjí lidská osobnost, a jakým směrem se bude uchylovat, záleží na výchově a na celkovém prostředí, které mladého jedince obklopuje a při výchově ovlivňuje. Osobnostní vývoj jedince při vymezení příčin kriminálního jednání je základním jmenovatelem. Jak tento vývoj probíhá v raném dětství, závisí další směr a průběh jeho životní dráhy. K faktorům osobnosti mladistvého, který má vliv na kriminální chování, patří zejména komplikovaný temperament, impulzivita neboli neschopnost odložit vlastní uspokojení.

„V současné době poznatky o osobnosti pachatelů trestné činnosti, které by byly základem poznání a popisu určité osobnosti, existují pouze v orientační podobě a vycházejí z obecně platných definicí psychologie osobnosti chápající osobnost v nejobecnější rovině.“⁷

Osobnostní vlastnosti jedince jsou věcí i dědičnosti, která se předává z generace na generaci v našich genech. Základem pro studium vrozených osobních dispozic je psychopatie. Psychopatie je pojímána jako trvalá a vrozená osobnostní dispozice, která jedince staví mimo společenskou normu. Zkoumáním bylo zjištěno, že delikventi jsou častěji zaměřeni na přítomnost a o důsledcích svého jednání nepřemýšlejí. Při výzkumech sociálního podmiňování

⁶ PAVLOVSKÝ, P. a kol.: Soudní psychiatrie a psychologie. 2. vydání, Praha: Grada Publishing, 2004, 204 s., s. 33. ISBN 80-247-0542-7

⁷ VYKOPALOVÁ, H.: Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 154 s., s. 21. ISBN 80-244-0337-4

bylo zjištěno, že mladí delikventi špatně rozlišují mezi sociální pozitivní událostí a sociální negativní událostí. Mezi vrozené osobní dispozice kriminálního chování patří i snížená úroveň rozumových schopností, což bylo také těmito výzkumy potvrzeno.

2.1 Agresivita

„Agresivita je chápána jako vnitřní dispozice, snadno vybavitelná pohotovost k agresivnímu chování. Agrese je vnější projev, vlastní akt agresivního chování. Agresivita podle převažujících názorů patří k přirozené výbavě živých tvorů včetně člověka, zastává důležitou funkci fylo – i ontogenetickou.“⁸

K agresivním reakcím jsou jedinci více či méně disponováni, agresivním způsobům chování se však hlavně učí v průběhu svého vývoje. Agresivní vývoj jedince se děje jak výchovou, která může schvalovat a posilovat agresivní projevy dítěte, ale také napodobováním agresivně jednajících vzorů. Nejčastěji takto dochází při výchově v rodinách, kde jeden z rodičů, ve většině případů muž, je agresivní a napadá slovně a fyzicky svého partnera. Dítě takto agresivitu bere jako normální jev a tudíž si takovéto zkušenosti přenáší do svého vlastního chování. Úplně stejně se takto může dít ve skupinách mládeže (partách), která mívá svého vůdce, kteří bývají mnohdy agresivní, a takto si rovněž takový vzorec chování přenáší.

Rozdělení agresivity je několik, obecně můžeme agresivitu rozdělit na dva druhy a to konstruktivní a destruktivní agresivitu.

Konstruktivní agresivita je účelná, která napomáhá jak obraně, tak i rozvoji jedince a může také napomáhat druhým lidem ve společnosti. Naopak u destruktivní agresivity převládá touha ničit a ubližovat, a takto zvýšená destruktivní agresivita bývá projevem osobnostní poruchy. Agresivní jednání mívá různé podoby. Nejen že člověk agresivně jedná, tím fyzicky ubližuje druhým lidem a ničí a demoluje různé věci, ale může také agresivně uvažovat, snít, nadávat nebo vyhrožovat.

⁸ PAVLOVSKÝ, P. a kol.: Soudní psychiatrie a psychologie. 2. vydání, Praha: Grada Publishing, 2004, 204 s., s. 183. ISBN 80-247-0542-7

3 VÝZNAM RODINY A VÝCHOVY VE VZTAHU KE KRIMINALITĚ

Mezi nejdůležitější faktory života jedince je rodinné prostředí, kdy výchovou se mladý jedinec utváří a vyvíjí. K tomuto je zapotřebí správná funkce rodiny a samozřejmě i její úplnost. Rodina je jeden z nejdůležitějších článků socializace člověka do společnosti.

„V běžném povědomí dnešního člověka vystupuje rodina jako společně žijící malá skupina lidí spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami.“⁹

Rodina a důležitost její funkcí se neustále vyvíjí a neustále mění a je odrazem současné společnosti. Rodinu lze chápat jako institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské nebo příbuzenské vazby. Definic rodiny je celá řada a záleží na tom, z jakého pohledu se na rodinu podíváme. Z jiného hlediska se na rodinu dívá náš právní systém, sociologové, psychologové, pedagogové a ekonomové.

Mezi funkce rodiny patří¹⁰:

- Biologicko-reprodukční – jedna z nejdůležitějších funkcí rodiny. Má-li společnost zabezpečit svůj rozvoj, potřebuje k tomuto stabilní reprodukční základnu, od které se odvíjí celistvost společnosti. Plní funkci jak uspokojování základní biologické a sexuální potřeby, tak i zachování rodu každého jedince.
- Sociálně-ekonomická – slouží také k tomu, aby naše společnost nějakým způsobem fungovala. Rodina je také chápána jako významný prvek v rozvoji celého ekonomického systému společnosti. Člověk se zapojuje do výrobního procesu a stává se spotřebitelem, na němž je závislý celkový ekonomický chod společnosti.
- Socializačně-výchovná – učící svého potomka přizpůsobování společnosti, osvojování si základních návyků a způsobů chování běžnému ve společnosti.

⁹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al.: Člověk – Prostředí – Výchova. Brno: Paido, 2001. 199 s. s.78. ISBN 80-7315-004-2

¹⁰ KRAUS, B.: Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. 216 s., s 81-83. ISBN 978-80-7367-383-3

- Emocionální – žádná instituce nedokáže nahradit citové zázemí, pocity lásky, bezpečí a jistoty, kterou by rodina měla dávat. V současné době vysoké rozvodovosti však tato funkce, především u neúplných rodin, mnohdy ztrácí své tak důležité postavení.
- Rekreační, relaxační a zábavná – tato funkce v podobě aktivity, která se týká celé rodiny má pro samotné děti velký význam. Tato funkce se odvíjí od toho, jak dovede rodina trávit svůj volný čas pohromadě, jak tráví dovolené a jakým činnostem se věnují.

Nejdůležitější funkcí rodiny však zůstává funkce biologicko-reprodukční, tedy rozmnožovací a to přivést na svět svého potomka, aby nedošlo k zániku civilizace. Rodina a její prostředí každému z nás poskytuje zázemí, ochranu a jistotu, je to prostředí, od kterého se odvíjí vše v naší společnosti. Každý jedinec by měl mít v rodině pocit jistoty, bezpečí, pohody, porozumění, lásky a citu. Rodiče by měli být ke svým dětem aktivní a zapojovat je do dění v rodině a společnosti. V takovémto rodinném prostředí je možno vychovávat děti, které nemají sklon k patologickému nežádoucímu jednání, jsou obětaví, laskaví a ochotni pomáhat druhým lidem.

Z hlediska naplnění uvedených funkcí rodiny můžeme hovořit o rodině funkční, afunkční a dysfunkční¹¹:

- Funkční rodina je taková, která je nenarušená a je schopná zabezpečovat dítěti dobrý vývoj a prosperitu.
- Dysfunkční rodina je rodina, ve které se vyskytují vážnější poruchy některých nebo všech funkcí, které bezprostředně ohrožují rodinu jako celek a především vývoj dítěte. Takováto rodina potřebuje pomoc ze strany odborníků.
- Afunkční rodina – jedná se o poruchy takového rozsahu a kvality, kdy rodina přestává plnit svůj účel a dítěti velmi závažným způsobem škodí nebo dokonce ohrožuje jeho existenci.

¹¹ CELÁ, J.: Kapitoly z teorie výchovy. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 93 s., s 71-72. ISBN 80-7318-504-0

Řada autorů vysvětluje současnou situaci rodiny jako její krizi. Jejich tvrzení je opodstatněno celou řadou nepříznivých demografických ukazatelů, mezi které patří příliš vysoká rozvodovost se závislými dětmi, zvyšující se počet dětí narozených mimo manželství, neúplné rodiny, rodiny doplněné či družské. Rovněž dochází ke zvyšování počtu týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí, dětí se sklonem k větší agresivitě a sebevražednosti.¹²

To, jak vypadá styl rodiny v současné době, se podepisuje také na zatížení rodičů pracovními aktivitami. Vznikají dvoukariérové rodiny, kde otec i matka přikládají své práci větší význam než svým dětem. V důsledku toho se rodiče snaží čas strávený s dětmi kompenzovat nadměrným přísunem materiálních prostředků a vysokým kapesným, což v důsledku vede ke špatnému hodnotovému systému, špatným charakterovým vlastnostem dítěte, jako jsou např. neskromnost, sobectví, povýšenost, a to přispívá k deviantnímu chování.¹³

Rodinné prostředí delikventně jednajících jedinců je mnohdy chladné, s minimálním zájmem ze strany rodičů, rodiče bývají pasivní, odmítaví a nezainteresovaní na potřebách svého dítěte. Rodiče by při výchově měli pozitivně ovlivňovat způsob trávení volného času dětí, usměrňovat jejich kladné pozitivní zájmy a co nejvíce potlačovat ty negativní, vedoucí k patologickému chování. Nejčastější příčinou kriminality dětí a mládeže je negativní příklad rodičů, kteří se sami dopouštějí kriminálního chování. Vzhledem k tomu, že dítě se učí také nápodobou a pokud mladý jedinec vidí na svých rodičích páchaní trestné činnosti, tak si velmi jednoduše vytvoří samo kladný vztah k trestnímu jednání, které se pro něj stává normální a správné. Jednou z nejhorších variant jsou případy, kdy rodič přímo navádí dítě ke spáchání trestného činu a dítě si takto vytváří pocit ve své mysli, že takovéto jednání je normální. Názornou ukázkou zde mohou být rodiny Olašských Rómů, které přímo nabádají své nezletilé děti k páchaní trestné činnosti, jelikož dobře vědí, že dítě do 15-ti let není trestně odpovědné.

Za základní kriminogenní faktory v rodině můžeme označit tyto¹⁴:

¹² DUNOVSKÝ, J. a kol.: Sociální pediatrie. Praha: Grada Publishing, 1999. 284 s., s 97. ISBN 80-7169-254-9

¹³ KRAUS, B.: Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. 216 s., s 85. ISBN 978-80-7367-383-3

¹⁴ CHMELÍK, J. : Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MVČR, 1998. 122s., s. 8.

- rozvrácená rodina,
- závislost rodičů na alkoholu nebo jiných drogách,
- kriminální chování členů rodiny,
- nepřiměřená výchova v rodině s prvky přehnané tvrdosti nebo shovívavosti,
- nezájem rodičů k chování dítěte ve škole,
- preferování svých podnikatelských aktivit a pracovního nasazení před samotnou výchovou dětí.

Důležitou známkou chování dospívajícího je dodržování společenské normy. Dospívající, mající z dodržování společenských norem problémy, byl pravděpodobně svými rodiči špatně veden k disciplíně. V dnešní době je již výzkumy potvrzeno, že v rodinách, ve kterých se vyskytuje delikventní chování mladistvých, se jejich rodiče málo starali o vytvoření zábran asociálního chování. Špatné chování dětí bylo rodiči buďto trestáno neustále a v jiných případech vůbec. Rovněž je prokázáno, že rodiče, kteří se chovali ke svým dětem agresivně, jejich pozdější chování v dospívání bylo mnohdy delikventní. V takovýchto rodinách se děti učí agresivitě jako dovolenému chování.¹⁵

3.1 Úplná rodina v současnosti

Jak již bylo výše uvedeno, rodina je základem společnosti. Aby byly naplněny základní funkce rodiny, je zapotřebí, aby rodina držela pohromadě a byla tzv. úplná. To znamená, že rodinu tedy tvoří otec, matka a děti. Současná moderní rodina, kterou tvoří pár rodičů a děti, bývá sociology nazývána jako rodina nukleární.

K úplně nejideálnějšímu společenství rodiny k pozitivně vychovávanému dítěti uvádíme potřebnost vlastního otce a vlastní matky. Ke správnému vývoji jedince a jeho pozitivní výchově však nestačí jen samotná úplnost rodiny. Stejně tak, jak se vyvíjí naše společnost,

¹⁵ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s., s 44. ISBN 80-7178-771-X

dochází ke změnám v rodině. V dřívější době trávila rodina více času pohromadě. K tomuto jim napomáhala samotná společnost a její potřeby a hodnoty. Pokud hovoříme o jakémisi ideálu rodiny, který má jen ten nejlepší vliv na výchovu dítěte, nejsem si jist, zda takovýto ideál vůbec v dnešní společnosti ještě existuje.

Současná rodina nabrala mnoho změn, ke které jí dopomohl vývoj současné společnosti. Dříve měl výhradní slovo v rodině muž. V současné demokratické společnosti již mnoho funkcí v rodině přebírá žena, která v mnohých věcech muže nahrazuje. Ovšem v pozitivně fungující rodině se nehledí na role rodičů, ti se vzájemně doplňují a můžeme říci, že pro samotné dítě je přítomnost obou rodičů nenahraditelná. Od rodičů se dítě učí přijímat chování, které potřebuje pro své osamostatnění a plnění své budoucí funkce partnerského vztahu.

„Rodina jako primární sociální skupina je pro rozhodující většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejí na formování jejich osobnosti.“¹⁶

I když hovoříme o úplné rodině jako o ideálním svazku pro vývoj a výchovu jedince, současná společnost však zdravý vývoj a výchovu narušuje. Nezaměstnanost nutí člověka ke vzdělání a následnému uplatnění na trhu práce. Zvyšuje se čas, který člověk tráví v práci a nezbyvá mnoho času na volné chvíle, které jsou tak moc potřebné pro zdravou a prospěšnou výchovu jedince. Mnohdy rodiče dávají přednost kariéře před rodinou. Pokud se v rodině sejdou partneři, kteří staví na první místo ve společnosti svou vlastní kariéru v práci, výchova jde tím pádem stranou a může docházet ke vzniku zanedbávání výchovy, která může vést až ke kriminálnímu chování. Aspektů, které mohou ovlivňovat zdravý vývoj a výchovu dítěte je celá řada, a to, že rodina je úplná, neznamená, že je tento pozitivní vývoj jedince zaručen.

Díky pracovnímu zaneprázdnění obou rodičů vzniká stále méně času na trávení společných chvil, které jsou tak důležité pro správný vývoj dítěte. Rodiče se mnohdy doma jen potkávají v pozdních večerních hodinách a jejich děti jsou odkázány na výchovu ve školce, škole, popřípadě u prarodičů. Mnohdy jsou tak děti odkázány samy na sebe.

¹⁶ HOFBAUER, B.: Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. 176 s., s. 56. ISBN 80-7178-927-5

3.2 Vztah neúplné rodiny k delikventnímu chování mládeže

„ČR patří k zemím s nejvyšším výskytem rozvodů. Rozpadá se prakticky každé druhé manželství, a to nezahrnujeme rozchody nesezdaných párů. Ročně tak ztrácí trvalý a bezprostřední kontakt s jedním z rodičů přes třicet tisíc dětí.“¹⁷

Neúplnou rodinou ztrácí mladý jedinec faktor ovlivňující jeho duševní zdraví a osobnostní rozvoj. Jak je výše uvedeno, k tomuto přispívá hlavně rozvodovost. Podle statistických údajů dochází k rozvodovosti přibližně ve 40 %, kdy většina rozvedených párů má děti. Vysledovat objektivní příčiny rozvodovosti není zcela jednoduché. Jako nejčastější příčiny rozvodovosti bývají uváděny případy, kdy ke sňatku dvou lidí dochází v příliš mladém věku a jejich vyspělost není příliš vysoká na to, aby byli schopni vzájemný vztah udržet, vzhledem k tomu, že každý od společného soužití hledal něco jiného. Dalším případem může být také nízká materiální zabezpečenost rodiny, kde následně dochází k vzájemným neshodám až k samotnému rozpadu manželství. Konflikty v rodině a jejich řešení je jeden z faktorů, který dítě ovlivňuje při jeho výchově pozitivním směrem.

„Způsob řešení konfliktů v rodině má nepochybně vztah k delikventnímu chování dětí. Řadou výzkumů je potvrzeno, že děti vyrůstající v rodinách, kde je mnoho otevřených konfliktů mezi rodiči, mají větší sklon ke kriminálnímu chování, než děti vyrůstající v klidném rodinném prostředí.“¹⁸

Zde můžeme také říct, že pokud není atmosféra v rodině příliš dobrá, kdy v rodině dochází k častým sporům a hádkám, není zrovna nejlepší, aby se manželství snažilo udržet za každou cenu. Správného vývoje jedince lze dosáhnout i v případě, že je vychováváno jen jedním z rodičů, ale taková výchova musí být zákonitě pečlivější a musí na ní být kladen větší důraz. Uvádí se, že rodič, který ztrácí nebo ztratil svého životního partnera, stává se citově labilnějším. Jeho vyjadřování je mnohdy příliš emoční a dítě si odnáší nežádoucí, rodičem sdělené postoje do dalšího života. Současnými dlouhodobými výzkumy se došlo k názorům,

¹⁷ KRAUS, B.: Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. 216 s., s 85. ISBN 978-80-7367-383-3

¹⁸ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s., s 48. ISBN 80-7178-771-X

že chybějící otec v rodině může podporovat delikventní chování synů. Dítě se učí napodobou a synové napodobují svého otce, kterého mají za svůj vzor. Pokud tento vzor schází, může, jak bylo výše uvedeno, docházet k delikventnímu chování.

3.3 Pozitivní a negativní styly rodičovské výchovy

Celá řada negativního chování dětí a mládeže, které následně může přerůst v chování kriminální, může spočívat právě ve stylu rodičovské výchovy. Každý člověk je individuum a je svým způsobem jedinečný a vzhledem k tomuto existují různé styly výchovy, které mají vliv na to, jak se dítě bude vyvíjet a jaká pozitiva a negativa si sebou odnáší do dalšího života.

První ze stylů výchovy je **výchova autoritativní**. V tomto případě poskytují rodiče dětem velmi málo citových podnětů, které jsou tak mnoho důležité a kladou na děti vysoké požadavky. Dítě musí být při takovémto stylu výchovy vděčné svým rodičům za všechno, rodiče rozhodují o způsobu trávení volného času, o škole a dítě vychovávají k poslušnosti. Rodiče tímto způsobem ovládají své dítě a vychovávají si je k obrazu svému. Takto vedená výchova je často vedena pod pohružkami trestů či jejich přímou realizací. Výsledkem výchovy je nedostatečné rozvíjení dítěte, nesamostatnost a strach. Takováto výchova může vést k záškoláctví, neboť dítě či dospívající začíná mít strach z neúspěchu ve škole.

Druhým stylem výchovy je **liberální výchova**, kde dítě je středem výchovy a vše se mu podřizuje. Dítě si takto samo rozhoduje, co chce a co bude dělat. Výsledkem výchovy je sice samostatnost, ale také nedůvěřivost, podezřívavost a snaha udržet si své postavení za každou cenu a za použití jakýchkoli prostředků.

Třetím stylem výchovy je **výchova demokratická**, kterou se rozvíjí vrozené vlastnosti dítěte za používání mírných odměn a mírných trestů. Dítěti bývá poskytnuta dobrá citová podpora. Rozhodují zde rodiče, ale i samotné děti. Jedná se o střed mezi dvěma výše uvedenými styly autoritativním a liberálním. Tato výchova vede k rozvíjení všech osobnostních vlastností dítěte, rozvoji jeho tvořivosti a hodnot. Rodiče jsou takto pro dítě vzorem a dochází k potlačování negativních vlastností. Jedná se o výchovu k rozumu a zodpovědnosti. Můžeme říct, že se jedná o nejlepší výchovný styl, který má dobré předpoklady k dobrému rodinnému zázemí a dobrým rodinným vztahům.

V současné době nemůže nikdo polemizovat o tom, že rodinné prostředí a samotná výchova má velký význam na kriminalitu mládeže. Od rodiny se očekává, že připraví mladého jedince

do života tak, aby byl pro společnost přínosem a samozřejmě, aby se dokázal do společnosti úspěšně začlenit. Kriminální jednání tedy úzce souvisí s nesprávnou výchovou v rodině, a i když rodinná výchova není zcela jediným faktorem kriminality mládeže, pro svou nezastupitelnost a jedinečnost je faktorem rozhodujícím.

3.4 Principy pozitivní výchovy

Pozitivní výchova je taková, která připraví dítě na začlenění do společnosti a která dá dítěti pozitiva vedoucí k uznávanému chování společnosti.

Stále platí jedno s nejstarší moudro, a to, že dítě potřebuje lásku. Rodiče dětí jsou k tomu, aby svému dítěti lásku sami dali k rozvoji jeho emocionálních potřeb. Již v počátcích výchovy dítěte se určuje, zda bude dítě plně důvěry nebo nedůvěry, optimistické nebo pesimistické, vřelé nebo chladné. Jak bude výchova probíhat dále a jaká bude vzájemná otevřenost mezi dítětem a rodičem, to závisí na vzájemné komunikaci. Bez komunikace se pozitivně vychovávat nedá. Je důležité, aby si rodiče s dětmi vše vyříkali a našli tu co možná nejlepší cestu jak k obrazu svému, tak k potřebám samotného dítěte.¹⁹

Definice samotné výchovy je několik, ale pro potřebu pozitivní výchovy a začlenění jedince do společnosti je definice sociální pedagogiky.

„Výchova se jeví jako regulování, záměrné a cílené vstupování do celoživotního procesu zespolečňování jedince, probíhající v jistém konkrétním kulturně společenském systému.“²⁰

Samotná výchova závisí na potřebách dané společnosti. Každá společnost má již z historie zakotveny základní mravy a hodnoty. Pozitivní výchova v dané společnosti musí být zaměřena na společnost, ve které sami žijeme, abychom se mohli patřičně začlenit. Pokud nebudeme při výchově vštěpovat to co dobré je a co není v dané společnosti, těžko jsme schopni vychovat člověka, který nebude mít sklony k patologickému chování.

¹⁹ WEIKERT, A.: Výchova dítěte. Praha: Vašut, 2007, 323 s., s. 72-83. ISBN 978-80-7236-527-2

²⁰ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al.: Člověk prostředí výchova. Brno. Paido, 2001. 199 s., s. 41. ISBN 80-7315-004-2

4 VÝCHOVNÉ PROSTŘEDÍ A JEHO NEGATIVNÍ STRÁNKY

Prostředí můžeme charakterizovat jako vše, v čem žijeme a co nás obklopuje. V definicích je uváděno, že se jedná o prostor, který vytváří prostor pro život, tedy životní prostředí, prostor ve kterém se realizuje působení různých činitelů umožňujících člověku žít, vyvíjet se, rozmnožovat. Pokud se na prostředí budeme dívat z pozice myslí člověka a společnosti, mluvíme o podmínkách kulturních a společenských.²¹

„Prostředí člověka zahrnuje vedle hmotných předmětů nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému duchovní systém, tj. prvky jako věda, umění, morálka ap. Podstatné tedy je, že prostředí jako jistý vymezený prostor obsahuje podněty nezbytné pro rozvoj osobnosti.“²²

Pokud budeme hovořit o výchovném prostředí, můžeme říci, že se jedná o vše, co přispívá k samotné výchově mladého jedince. Toto prostředí můžeme rozdělit do několika částí a to od školního prostředí, rodinného prostředí, o kterém jsem se zmiňoval v předešlé kapitole, společenské prostředí, jako jsou pro mládež nejčastěji kamarádi a jejich vrstevníci a v neposlední řadě také kulturní jako např. masmédia. Výchovné prostředí, ve kterém žijeme a které nás obklopuje, ovlivňuje naše chování, a to jak pozitivně, tak i negativně. Aby byl rodič schopen dobře vychovat svého potomka bez sklonu k delikventnímu chování, měl by v první řadě být seznámen s možnostmi, které současná společnost nabízí a vyvarovat se těch, které pro prospěšný vývoj dítěte jsou nežádoucí.

Členění samotného prostředí je celá řada, a mohou se dělit do několika typů. Podle velikosti prostředí na makroprostředí (podmínky pro celou společnost), regionální prostředí (prostor širší sociální skupiny na rozsáhlejší teritoriu uvnitř společnosti) a mikroprostředí (kdy se jedná o prostor, ve kterém jedinec pobývá). Dále prostředí dělíme podle povahy realizova-

²¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al.: Člověk prostředí výchova. Brno. Paido, 2001. 199 s., s. 99. ISBN 80-7315-004-2

²² KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al.: Člověk prostředí výchova. Brno. Paido, 2001. 199 s., s. 99. ISBN 80-7315-004-2

telných činností v daném prostoru na pracovní (dílny, haly, kanceláře, školní třída) a obytné a rekreační (hřiště, parky, herny, klubovny). Dále prostředí můžeme rozdělovat na přírodní prostředí (fauna, flora), společenské prostředí (dáno charakterem uspořádání společenského systému – ekonomické, politické apod.), sociální prostředí (charakterizováno hustotou a rozmístěním obyvatel, etnickou, věkovou, vzdělanostní strukturou) a kulturní prostředí (které je tvořeno všemi hmotnými a materiálními výsledky lidské činnosti). Dále můžeme také prostředí rozlišovat podle povahy daného teritoria na prostředí venkovské, městské a velkoměstské.²³

Pokud bychom měli rozdělit prostředí na pozitivní a negativní z pohledu vlivu prospěšnosti na chování, tak do negativního prostředí můžeme začlenit např. vrstevnické party se sklonem ke kriminálnímu chování, rodinné prostředí s nezájmem o dítě a jeho základní potřeby a další. Je celá řada vlivů prostředí, které mohou přispívat k delikventnímu chování mladistvého, a to jak bude prostředí působit na samotné dítě a zda mu toto bude umožněno, souvisí se samotným přístupem jeho vychovatelů. Pokud bychom hovořili jen o negativním prostředí ovlivňující osobnost mladého jedince, měli bychom zmínit i tak pro někoho málo podstatné věci, jako je utěšené a vzhledné prostředí našich sídlišť, zahrad a parků a dalšího veřejného či soukromého prostranství. Nevysazená zeleň, nevzhledné chátrající budovy, či nedostatek dětských hřišť a kulturního či sportovního vyžití nebude mít zrovna ten nejlepší vliv na pozitivní vývoj našich dětí.

4.1 Školní prostředí a jeho nedostatečné působení k předcházení kriminálních deliktů

Škola se odjakživa stává neoddělitelnou součástí každého mladého člověka. Škola je společně s rodinou instituce, která má nejen vzdělávat, ale i vychovávat a připravovat mladé jedince na plnohodnotný společenský život. Mnohdy v současné době někteří rodičové přikládají škole větší vliv na výchovu, než je ten jejich samotný. To pramení z nedostatku času rodičů na děti v důsledku pracovního vytížení. Pokud bychom hovořili o prospěšnosti pro

²³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al.: Člověk prostředí výchova. Brno. Paido, 2001. 199 s., s. 100. ISBN 80-7315-004-2

vývoj mladého jedince, měly by výchova ve škole a v rodině být vzájemně neoddělitelnou součástí. Mnohdy se také rodiče špatně drží názoru, že škola by měla jejich dítě vychovat a straní se takto vlastní zodpovědnosti v době, kdy jejich dítě začíná mít znaky delikventního chování.

Jako jednu z příčin vedoucí k páchání kriminálních deliktů mládeží, můžeme označit nedostatečné působení školy. Škola je neoddělitelnou součástí výchovy, ve které se vytváří také materiální a citové hodnoty, mající vliv na budoucí život a přímo tak působí na formování osobnosti mladého člověka. Jako základní kriminogenní faktory školské výchovy můžeme označit např.²⁴:

- nepravidelná školní docházka,
- špatný prospěch ve škole,
- nevhodné chování žáka k učiteli, učitel k žákovi,
- arogantní přístup učitele k žákům,
- špatná spolupráce rodiny se školou,
- nedostatečná kontrolní a pedagogická činnost pedagogů.

Škola má velmi podstatný vliv při vytváření osobnosti dítěte. Je důležitou složkou již od šestého roku dítěte, pokud tedy vynecháme školky jako předškolní součást školství. Přícho-dem dítěte do školy ztrácí své výlučné postavení v rodině a je nuceno se přizpůsobit novému životnímu stylu, vstávání v určitou dobu v týdenní pravidelnosti, vyučovacím hodinám a úkolům s nimi spojenými. Na rozdílný životní styl ve škole by měli rodiče své děti dopředu připravit. Škola si od žáků žádá, aby se přizpůsobili jako ostatní děti.

Velkou roli ve škole hraje samotný učitel, kterého děti zpočátku berou jako nejvýznamnější osobu. Postupem času však děti kladou význam vztahu ke svým spolužákům a jejich solidaritě. Zpočátku si dítě vytváří vlastní hodnotu na svůj prospěch a hodnocení ze strany učitele, později však tuto hodnotu nahrazuje tím, jak je viděno vlastními spolužáky. Tím jak dochází postupně k dospívání, hodnota významu spolužáků u dětí stoupá. Školní třída se začíná

²⁴ CHMELÍK, J. : Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MVČR, 1998. 122s., s. 10.

pomalu dělit na skupinky a podskupiny, kdy v některých případech můžou takovéto skupinky být zárodkem asociálních part, a to už v době docházky dítěte na první stupeň základní školy.²⁵

V případě vzniku part ve škole, které mohou mít sklon k nějakému závadovému chování, je zapotřebí, aby se o takovém jednání učitelé dozvěděli. V případě, že je nějaké asociální chování ve škole odhaleno, záleží na tom, jakým způsobem bude potrestáno, či zda bude přehlíženo. V případě přehlížení asociálního chování žáků to jen posiluje jejich nežádoucí chování. Od roku 1989 se školství a přístup učitelů k žákům rapidně změnil. Nastalá demokracie dala možnost rodičům dětí prosazovat svůj zájem a učitelé se museli smířit s různými postoji dětí, které jednaly mnohdy na popud rodičů. Přílišná benevolence k nastolení řádných mantinelů základních pravidel morálky vedla k tomu, že děti si v podstatě dělají, co chtějí a škola je mnohdy v tomto ohledu bezmocná. Děti ve školách v období dospívání postrádají chování k dodržování řádu a morálky ve společnosti. Když jsou za své prohřešky trestány ze strany učitelů, děti si následně doma stěžují a celou situaci jejich špatného chování obrací proti učitelům. Samotný učitel je po stížnosti rodičů na vedení školy trestán nebo je mu vytýkáno něco, co sám neudělal a příště raději špatné chování s žáky přestane řešit, aby se takto nedostal do problému. K tomuto v první řadě přispívají samotní rodiče, kteří si nedovedou přiznat jakoukoli chybu ve výchově, a veškeré nedostatky v chování svých dětí svalují na školu a jejich učitele. V takovémto případě se jen posiluje a upevňuje nežádoucí chování dětí ve škole a ty samy se cítí být nikým nedotčené.

4.2 Vliv vrstevnických part na páchaní kriminality mládeže

Na průběh dospívání mladého jedince má velmi značný vliv ve společnosti vrstevnická skupina, ve které dospívající tráví většinu svého volného času. V průběhu dospívání přirozeně roste vliv vrstevníků a rodiče tak ztrácejí svůj vliv na dospívajícího. V tomto případě záleží

²⁵ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s., s 75. ISBN 80-7178-771-X

na druhu společnosti, na společenské vrstvě k níž dospívající přísluší, ale samozřejmě i na druhu školy či učiliště, kterou navštěvuje.

„Mladiství při společné zábavě chtějí být sami, bez kontroly dospělých – život v takové skupině přináší množství důležitých vývojových podnětů a je školou samostatnosti.“²⁶

Mladý jedinec, který ještě nemá dostatek zkušeností, je velmi citlivý na vliv svého okolí a vnímá chyby a nedostatky prostředí ve kterém žije. V období dospívání není psychika dítěte dostatečně vyvinuta, a proto se dítě stává náchylnější přijímat negativní vliv ve skupině. To, jak bude parta vrstevnické skupiny mladého jedince ovlivňovat, záleží na tom, zda je pozitivně či negativně založena.

Sdružovat se v kolektivu lidí je přirozenou vlastností každého člověka. Pokud se mladistvý sdružuje v partách, je tato vlastnost ještě více umocněna. Takovéto sdružování je nežádoucí hlavně v případech, kdy parta jedná protispolečensky, agresivně či prosazuje li rasovou nesnášenlivost. Příčinou těchto negativních postojů mladistvých je nesouhlas s chybami a nedostatky společnosti. Mladistvý snadno podléhá vlivům jiných osob a negativním protispolečenským vlivům. V případě, že partu vede silná osobnost, mladistvý se do takové party velmi rychle integruje a ideologie party se stává ideologií vlastní. Integraci do vrstevnické skupiny, či party umocňuje touha vyniknout nad svým okolím, být zajímavý, upoutat okolí a odlišovat se od ostatních. V prezentaci svých postojů je parta podporována anonymitou, která výrazně ovlivňuje jednání a stupeň agresivity.²⁷

„V tzv. partách se může poměrně snadno prosadit do vedoucího postavení jedinec s psychopatickou osobností, který pak určuje ráz celé skupiny.“²⁸

Jaký je vztah mladistvého k vrstevnické skupině, závisí na stavu rodiny, ve které je mladistvý vychováván. Na děti z problémových rodin mají vrstevnické party větší vliv, vzhledem k tomu, že v rodině se mu nedostává to, co nalézá ve své partě – zájem a možnost prosadit

²⁶ DUNOVSKÝ, J. a kol.: Sociální pediatrie. Praha: Grada Publishing, 1999 s., s 90. ISBN 80-7169-254-9

²⁷ CHMELÍK, J. : Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MVČR, 1998. 122s., s. 9.

²⁸ DUNOVSKÝ, J. a kol.: Sociální pediatrie. Praha: Grada Publishing, 1999 s., s 90. ISBN 80-7169-254-9

se. Party se vyznačují společnými zájmy a cíli, určitým chováním, oblékáním, vyjadřováním, ale rovněž také vztahem k alkoholu, k drogám, sexualitě, penězům a samozřejmě k trestné činnosti.

Za základní určující kriminogenní faktory můžeme označit především²⁹ :

- silná vůdčí osobnost party,
- její anonymita,
- agresivita party při prosazování své vlastní ideologie,
- přebírání názorů vedoucího party za své vlastní.

To, jak bude mladistvý jedinec reagovat ve vrstevnické skupině či jak se podřídí jejich pravidlům, záleží na rodinném prostředí, ve kterém vyrůstá. Zda se jedná o rodinu dysfunkční či nikoli. Pro mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická parta důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, kde jim byly dány výchovou přiměřeně vytyčující meze dovoleného chování. Avšak i při výchově dítěte v rodinách funkčních může být vliv vrstevnické party stresujícím nárokem při chování, ve kterém se snaží obstát v očích svých vrstevníků, jako někdo, kdo sdílí hodnoty vrstevnické party.

„U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobné, že potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou bude ještě silnější než u dětí s dobrým rodinným zázemím.“³⁰

V současné společnosti je zřejmé, že party často navštěvují různé zábavné podniky a herny, na které jim postupně začnou docházet peníze. Ty si následně snaží opatřit sami, pokud nemají dostatečný přísun peněz od svých rodičů, a začnou páchat trestnou činnost, aby své potřeby a touhy ukojili. Zprvu jde o drobnější krádeže, které mohou vyústit v páchání trestné činnosti kvalifikovanější a četnější. Trávení volného času part na diskotékách a v dalších

²⁹ CHMELÍK, J. : Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MVČR, 1998. 122s., s. 9-10.

³⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s., s 83. ISBN 80-7178-771-X

kulturních zařízeních je asi nejčastější v současné společnosti v období dospívání mladého jedince.

4.3 Média a virtuální prostředí jako nástroj negativně ovlivňující výchovu

Současná vyspělá rozvíjející se společnost jde krok za krokem stále kupředu mnohdy milovými kroky. Vyspělost v posledních letech je zaznamenána především v oblasti médií, jako je televize a v oblasti internetu a počítačových her. Každý mladý jedinec má touhu poznávat a prozkoumávat vše, co jej obklopuje a dozvídat se pro něj neznámé a zakázané věci. Jak se říká, zakázané ovoce nejlépe chutná.

„Významný podíl na současné epidemii násilí mají hromadné sdělovací prostředky, zejména televize. V současnosti existuje více než 3000 vědeckých prací, které jednoznačně prokazují vztah mezi násilím předváděným v televizi a následným násilným chováním dětí a mladistvých.“³¹

Jaký mají velký vliv na současnou společnost a mladé jedince média nemůže být pochyb. Děti a mladiství podle průzkumů společnosti sledují televizi déle než jsou jejich mimoškolní či sportovní aktivity. Stále zvětšující se stav sledování televize místo četby knih, sportu a kulturního vyžití bývá pro mnohé společenství běžným rituálem. Podle průzkumů je zjištěno, že současná společnost se věnuje sledování televize v rozmezí 150 až 200 minut denně. V České republice je největší sledovanost soustředěna televizní stanici Nova, jejíž socializační působení hodnotí experti za nejškodlivější. Vyskytuje se v nich nejvíce negativních jevů, jako jsou zobrazování násilí a jeho zlehčování, vulgární zobrazování sexu a lidského těla, snižující lidskou důstojnost, agresivita zaměřená proti řadě náboženských, etnických či jiných skupin a v neposlední řadě špatný příklad pro děti a mladistvé, ohrožující jejich psychický a morální vývoj.³²

³¹ KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J.: Vzpouora Deprivantů. Praha: Makropulos, 1996. 303 s., s 207. ISBN 80-901776-8-9

³² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s., s 100-101. ISBN 80-7178-771-X

Pokud bychom měli hovořit o škodlivosti médií a sledování televize, nemůžeme jednoznačně tvrdit, že vliv těchto sdělovacích prostředků je jen škodlivý. Současná mládež sleduje v televizi různé kulturní a naučné pořady a celou řadu seriálů, které pomáhají přizpůsobení se mladého jedince současné společnosti. Je však celá řada pořadů, které v dětech rozvíjí agresivní chování, a to už v pořadech pro ty nejmenší jako jsou ty kreslené.

„Postindustriální společnost je společnost v jistém smyslu roztříštěná a v jiném smyslu velmi masová. Televize ji potenciálně může integrovat – velké množství lidí sleduje tytéž programy a takto se napojuje na svou kulturu. Může však mít i vliv dezintegrační – s určitými disponovanými jedinci může vytvářet spiklenecké spojení, v němž jsou syceny jejich sociální sklony.“³³

V současném televizním vysílání je řada pořadů, kde se každodenně objevují potoky krve, projevy násilí, sobectví, nenávisti a vlivu peněz. Jedná se nepřímě o jednání, které má přímou souvislost s pácháním trestných činů. Každý mladý jedinec si v televizním seriálu nalezne svého hrdinu, kterého se následně snaží napodobovat ve společnosti. Pro mládež se stává agresivní jednání v televizi za běžné, a takto jej otupuje v rozpoznání kriminálního chování v televizním vysílání a v realitě. Mládež poté jen těžko rozpoznává nebezpečnost svého chování, které sama vidí v televizi.

Negativní účinky mají podle psychologických výzkumů televizního násilí především na ty děti, které jsou k násilnému chování disponovány³⁴:

- dědičnými faktory,
- rodičovským nezájmem nebo nepřátelstvím,
- příslušností ke skupinám, jež sdílejí deviantní normy.

³³ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s., s 101. ISBN 80-7178-771-X

³⁴ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s., s 104. ISBN 80-7178-771-X

Jako dalším ovlivňujícím prvkem se stává působení počítače a internetu. Je pravdou, že počítač a internet člověku zjednodušuje přístup k informacím a současná společnost se bez tohoto zařízení neumí obejít. Již téměř většina domácností je vybavena minimálně stolním počítačem s připojením na internet. Současná mládež je bezpochyby zručnější při práci s počítačem nežli generace starší. Společnost jde stále kupředu, a aby se dítě mohlo přizpůsobit, je zapotřebí, aby bylo patřičně s vyspělou technikou obeznámeno. Existuje i celá řada programů a dětských her, které pozitivně ovlivňují myšlení a chování dítěte jako např. různé interaktivní a logické hry. Na druhé straně existuje celá řada her, které jen posilují agresivitu dětí a působí na vývoj jedince velmi negativně. Hry, ve kterých je jediným smyslem zabíjet, ničit, demolovat a ubližovat, je v současné době stále více. Samotní rodiče jsou mnohdy rádi za trochu klidu po celodenním zaměstnání a odpočinku si trochu, když jejich dítě sedí u počítače. V tomto případě je jim zcela úplně jedno, co dítě na počítači dělá a jsou rádi za trochu klidu a odpočinku.

Toto má podle mne mimořádný dopad na mladého jedince, což může ovlivnit jeho další zdravý vývoj. Počítačové hry si běžně děti pořizují samy a mnohdy jim agresivní počítačové hry kupují sami rodiče. Rodiče si sami mnohdy ani neuvědomují, jaké riziko se v těchto hrách skrývá. Dítě získává násilnické chování, které může vést k výbušnému a nepřiměřenému jednání, které může v samotném konci vyvrcholit v páchání trestné činnosti, mnohdy až násilného charakteru.

Z toho, co bylo doposud v práci uvedeno, vyplývá, že výchova a výchovné prostředí mají velký vliv na páchání kriminality mládeže. Jak se celková společnost, ve které žijeme, vyvíjí a jde stále kupředu, závisí i na kvalitě výchovy a samozřejmě celkovém prostředí, které nás obklopuje v návaznosti na možné páchání trestné činnosti naší mládeže. Největší rozvodovost České republiky s porovnáním států Evropského společenství a stoupající vliv agresivního prostředí je jen hrozbou do další budoucnosti o stavu naší mládeže. Praktická část této práce bude směřovat k otázkám, zda kriminalita mládeže má stoupající tendenci, zda stoupá agresivita při páchání trestné činnosti mládeže a jaký je současný vývoj rozvodovosti, která úzce souvisí se samotnou výchovou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE PRAKTICKÉ ČÁSTI

Záměrem praktické části je ověřit a prokázat to, co je uvedeno v teoretické části této práce. Tedy, že výchova a výchovné prostředí má vliv na páchaní kriminality mládeže. Práce má poukázat na to, v jaké míře se faktory uvedené v teoretické části této práce podílejí na vzniku pozdějšího kriminálního jednání mládeže. Teoretická část má poukázat na vliv výchovného prostředí, ve kterém současná mládež vyrůstá.

Výzkum má pomoci objasnit, zda výskyt trestných činů páchaných mládeží má vzrůstající či klesající tendenci v letech 2002 – 2007 a porovnání trestné činnosti mládeže mezi dvěma kraji České republiky. Zda na kriminalitu mládeže má vliv prostředí, ve kterém vyrůstá a ve kterém je vychovávána. Dále má výzkum pomoci objasnit, zda hustota osídlenosti, míra nezaměstnanosti a míra rozvodovosti může ovlivnit samotnou kriminalitu mládeže.

5.1 Metodologie prováděného výzkumu

Jako hlavní metoda byla zvolena analýza statistických dat vedených Policií ČR se zaměřením na kriminalitu mládeže. Z těchto statistických dat budou použity výstupy násilné a majetkové trestné činnosti mládeže a bude proveden výpočet míry objasněnosti u trestných činů za roky 2002-2007, kterých se dopustila mládež celkově, aby byl zřejmý podíl na objasněných trestných činech spáchaných mládeží. Dále budou použita statistická data vedená Ministerstvem spravedlnosti, krajskými úřady a Českým statistickým úřadem se zaměřením na míru nezaměstnanosti, rozvodovosti a hustoty osídlení, z nichž bude rovněž provedena analýza.

5.2 Hypotézy výzkumu

H0. Vývoj kriminality mládeže má od roku 2002 vzrůstající tendenci.

H1. Kriminalita mládeže má vzrůstající tendenci na úseku násilné trestné činnosti.

H2. Prostor, ve kterém mládež vyrůstá, má vliv na páchaní kriminality

5.3 Analýzy statistických dat

Pro účely statistických dat byla použita statistika vedená Policií ČR na stránkách Ministerstva vnitra ČR v rozdělení podle konkrétních roků 2002 – 2007 u Správy jihomoravského

kraje a Správy severomoravského kraje PČR. Zde jsou číselně uvedeny trestné činy spáchané na zmíněném území. Z těchto dat byly použity celkově spáchané trestné činy, jejich objasnění a podíl mládeže na trestné činnosti. V práci jsou použity trestné činy spáchané na úseku majetkové a násilné trestné činnosti s podílem objasněnosti celkové a objasněnosti trestné činnosti páchané mládeží. Mládeží je v tomto případě myšlena věková hranice od 0 do 17-ti let včetně. V těchto statistikách jsou uvedeny pouze případy, které mají znaky trestného činu nikoli přestupku. Ve statistikách dochází k odchylce po roce 2002, kdy došlo k posunutí hranice výše škody, která tvoří hranici mezi trestným činem a přestupkem z 2000,- Kč na 5000,-Kč. Díky tomuto se po roce 2002 razantně posunuje páchání majetkové trestné činnosti ke klesajícímu trendu oproti minulým obdobím.

Další důležitou informací, která se ve statistikách neprojeví, je latentní kriminalita. Ta se týká událostí, které nejsou evidovány. Mnozí občané z různých důvodů nehlásí policii spáchání trestného činu. I přesto však z těchto hodnot lze dovozovat na trendy vývoje a stavu kriminality.

V praktické části jsou porovnávány dva kraje ČR a to Jihomoravský a Moravskoslezský dříve Severomoravský kraj. Získaná data u policejních statistik a statistik soudů pocházejí z Jihomoravského a Severomoravského kraje, které byly takto donedávna vedeny. Vzhledem k tomu, že v roce 2000 došlo k přerozdělování krajů a došlo k přemístění některých okresů pod jiný kraj, statistiky získané policií a soudy byly čerpány z dat původních krajů. Jedná se o statistiky kriminality a rozvodovosti v těchto krajích. Aby bylo možné porovnávat další statistické výstupy za stejnou oblast, byly provedeny přepočty stávajících statistik nezaměstnanosti na původní členění krajů. To znamená, že byly přičteny výstupy dat v Jihomoravském kraji o bývalé okresy Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Zlín a Žďár nad Sázavou, které byly součástí Jihomoravského kraje. Rovněž takto byly přičteny výstupy dat Severomoravského kraje o bývalé okresy Jeseník, Olomouc, Přerov, Šumperk a Vsetín tak, aby bylo možno dvě území mezi sebou porovnávat.

Aby bylo možné posuzovat míru rozvodovosti v uvedených porovnávaných krajích v návaznosti na jedno z možných hledisek důvodu páchání kriminality mládeže, byly použity statistiky rozvodovosti s nezletilými dětmi.

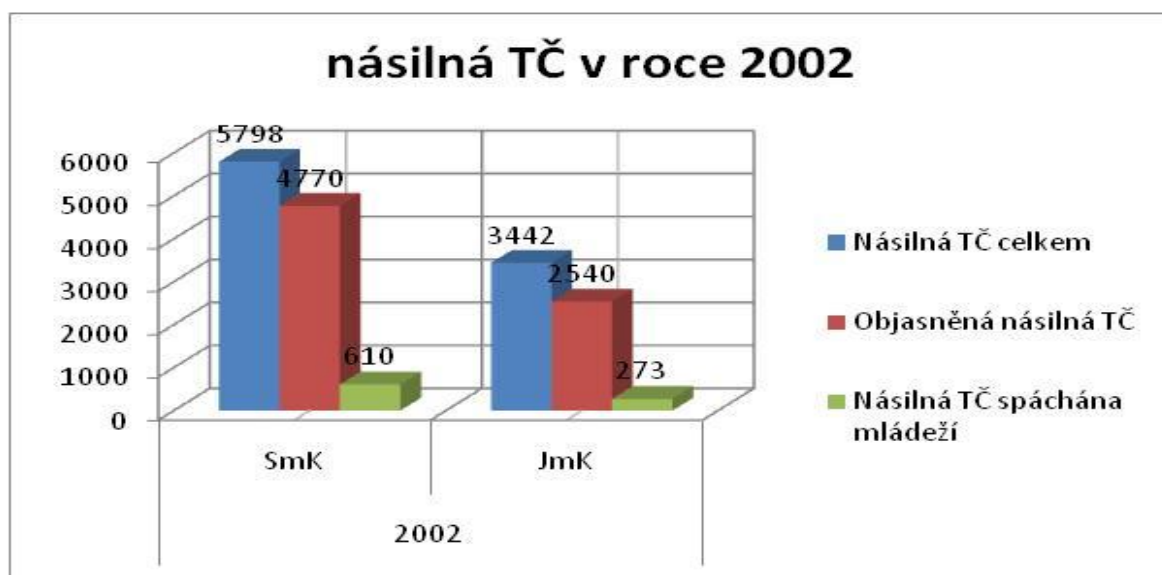
5.3.1 Vývoj kriminality mládeže v porovnávaných krajích v letech 2002-2007

Ze statistických výstupů bylo zjištěno, že v roce 2002 došlo v Severomoravském kraji k 33178 zjištěných trestných činů majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se policii podařilo objasnit a zjistit pachatele u 10387 případů. Z tohoto celkového počtu objasněných případů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 2745 případech, což činí 26,42% z celkové objasněnosti. Dále bylo zjištěno, že v roce 2002 došlo v Severomoravském kraji ke spáchání celkem 5798 zjištěných trestných činů násilné trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit a zjistit pachatele u 4770 trestných činů. Z tohoto počtu objasněných trestných činů se mládež podílela v 610 případech, což činí 12,78% z celkové objasněnosti.

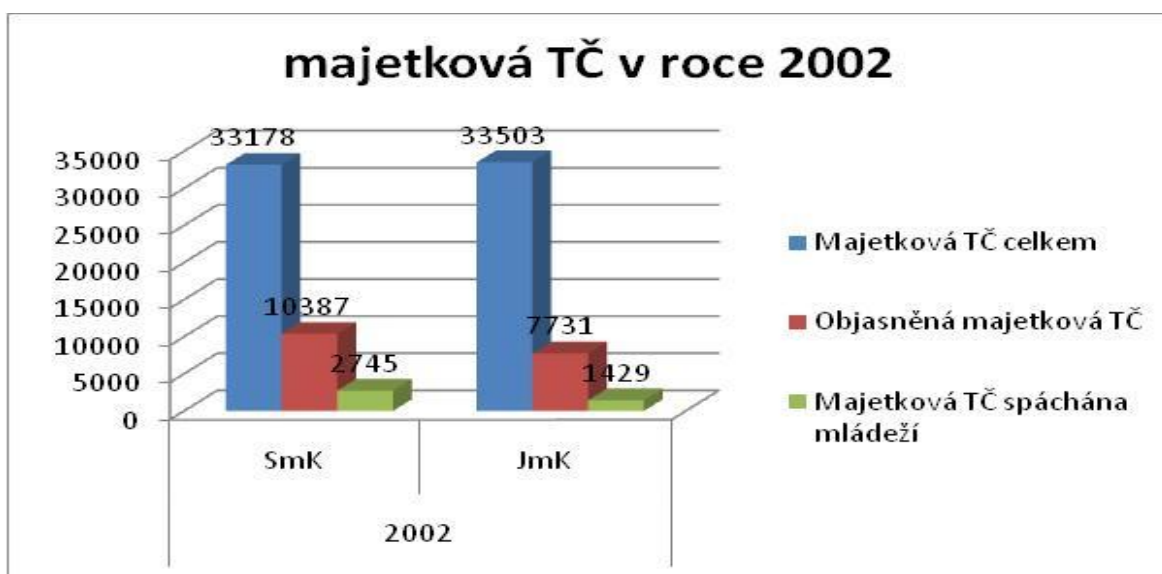
V Jihomoravském kraji došlo v roce 2002 ke spáchání 33503 zjištěných trestných činů na úseku majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit 7731 trestných činů. Z počtu objasněných trestných činů majetkové trestné činnosti se mládež podílela v 1429 případech, což činí 18,48% z celkové objasněnosti. Násilná trestná činnost byla zjištěna v Jihomoravském kraji v celkem 3442 případech. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit 2540 trestných činů. Mládež se na násilné trestné činnosti podílela v 273 případech, což činí 10,74% z celkové objasněnosti.

Při porovnání uvedených krajů bylo zjištěno, že v Severomoravském kraji došlo ve spáchání majetkové trestné činnosti mládeží o 7,94% více a u násilné trestné činnosti spáchané mládeží o 2,04% více než v Jihomoravském kraji. Vývoj násilné a majetkové trestné činnosti v porovnávaných krajích znázorňují obrázky č. 1 a č. 2.

Obrázek č. 1.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2002

Obrázek č. 2.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2002

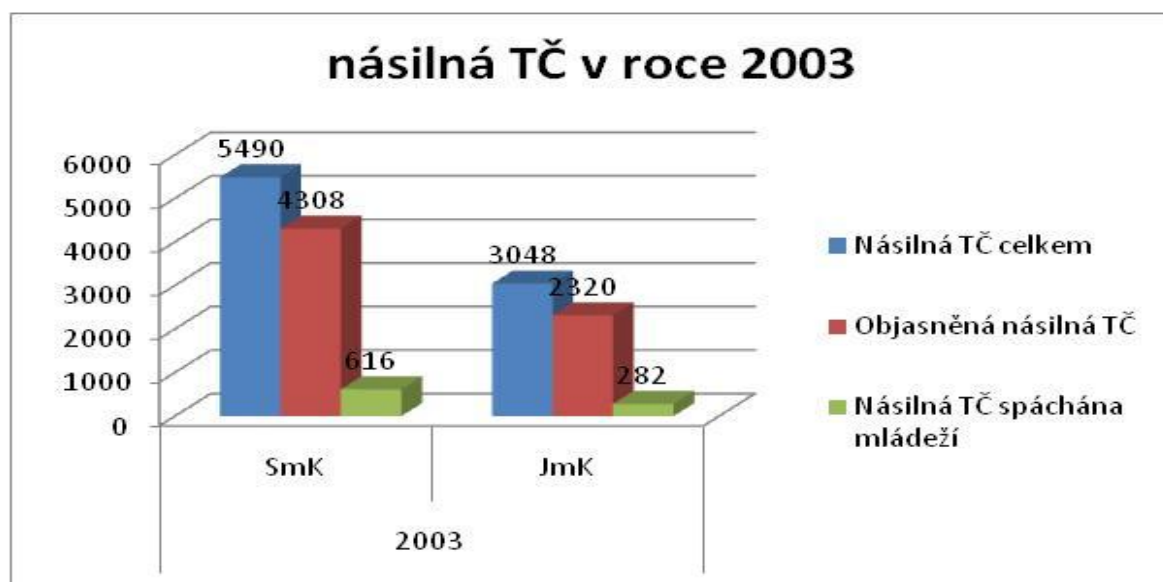
V roce 2003 došlo v Severomoravském kraji k 33388 zjištěných trestných činů majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se policii podařilo objasnit a zjistit pachatele u 9264 případů. Z tohoto celkového počtu objasněných případů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 2276 případech, což činí 24,56% z celkové objasněnosti. Dále bylo zjištěno, že v roce 2003 došlo v Severomoravském kraji ke spáchání celkem 5490 zjištěných trestných činů násilné trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit a zjistit pachate-

le u 4308 násilných trestných činů. Z tohoto počtu objasněných násilných trestných činů se mládež podílela v 616 případech, což činí 14,29% z celkové objasněnosti.

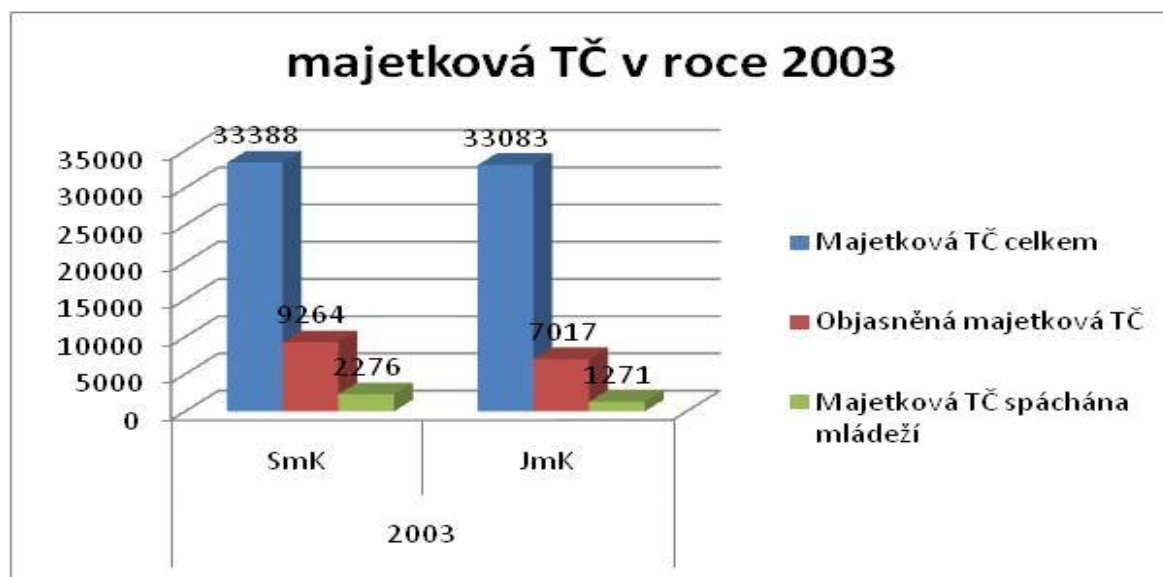
V Jihomoravském kraji došlo v roce 2003 ke spáchání 33083 zjištěných trestných činů na úseku majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit 7017 trestných činů. Z počtu objasněných trestných činů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 1271 případech, což činí 18,11% z celkové objasněnosti. Násilná trestná činnost byla zjištěna v Jihomoravském kraji v celkem 3048 případech. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit 2320 trestných činů. Mládež se na násilné trestné činnosti podílela v 282 případech, což činí 12,15% z celkové objasněnosti.

Oproti předchozímu roku došlo v roce 2003 k mírnému nárůstu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti, a to v Severomoravském kraji o 1,51% z celkového počtu objasněnosti a v Jihomoravském kraji o 1,41% z celkového počtu objasněnosti. Slabý pokles byl zaznamenán v případě majetkové trestné činnosti, kdy v Severomoravském kraji se snížil o 1,86% a v Jihomoravském kraji o 0,37%. Vývoj násilné a majetkové trestné činnosti v porovnávaných krajích za rok 2003 znázorňují obrázky č. 3 a č. 4.

Obrázek č. 3.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2003

Obrázek č. 4.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2003

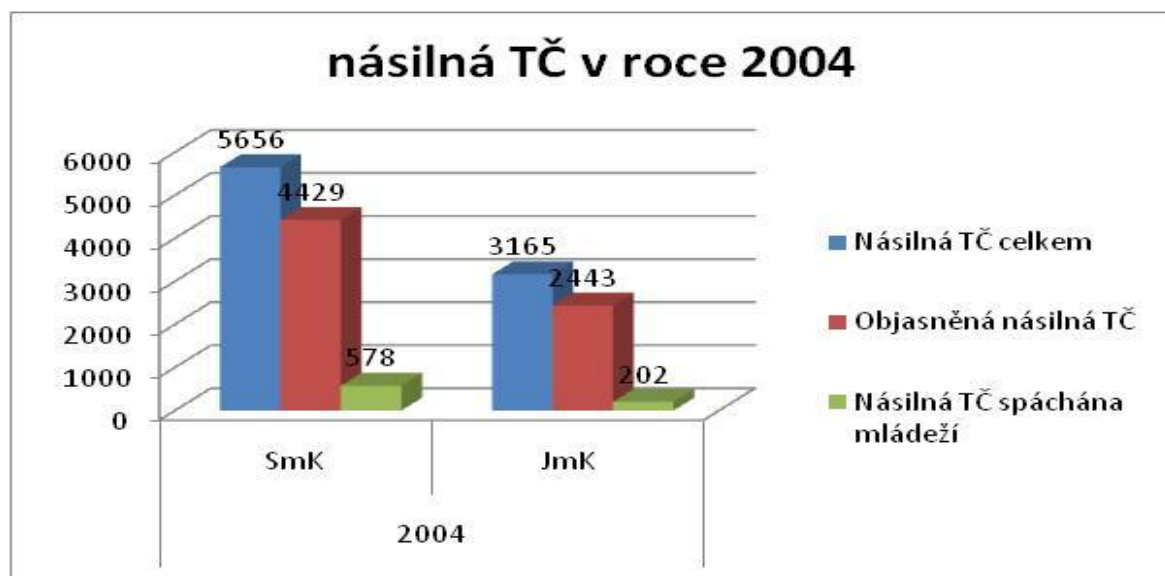
V roce 2004 došlo v Severomoravském kraji k 30198 zjištěných trestných činů majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se policii podařilo objasnit a zjistit pachatele u 9067 případů. Z tohoto celkového počtu objasněných případů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 578 případech, což činí 18,04% z celkové objasněnosti. Dále bylo zjištěno, že v roce 2004 došlo v Severomoravském kraji ke spáchání celkem 5656 zjištěných trestných činů násilné trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit a zjistit pachatele u 4429 násilných trestných činů. Z tohoto počtu objasněných násilných trestných činů se mládež podílela na 578 případech, což činí 13,05% z celkové objasněnosti.

V Jihomoravském kraji došlo v roce 2004 ke spáchání 30877 zjištěných trestných činů na úseku majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit 7214 trestných činů. Z počtu objasněných trestných činů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 984 případech, což činí 13,64% z celkové objasněnosti. Násilná trestná činnost byla zjištěna v Jihomoravském kraji celkem v 3165 případech. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit 2443 trestných činů. Mládež se na násilné trestné činnosti podílela v 202 případech, což činí 8,26% z celkové objasněnosti.

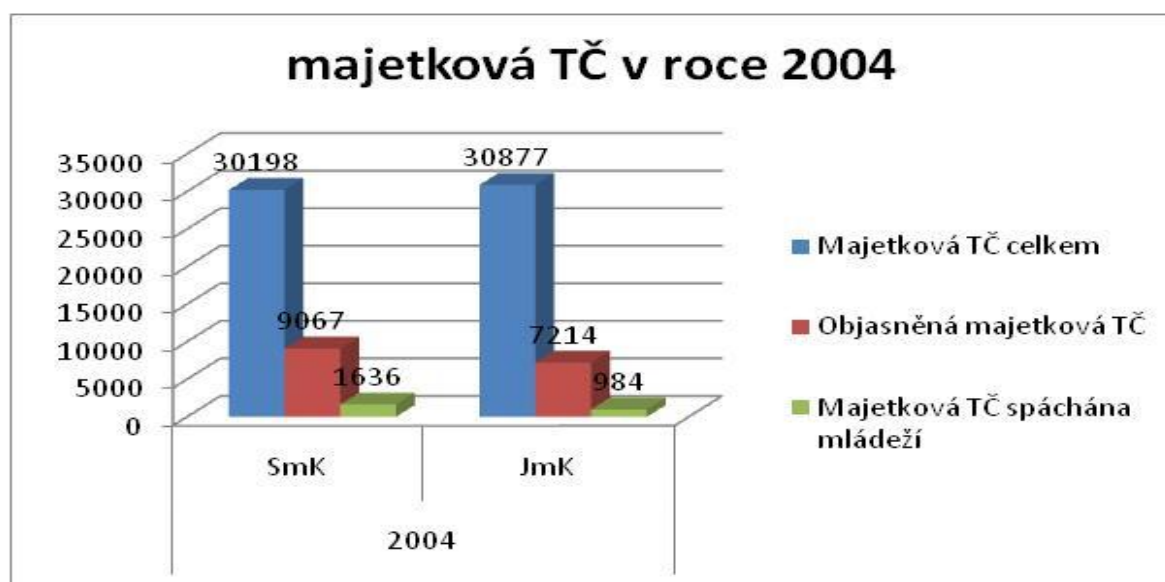
Oproti předchozímu roku došlo v roce 2004 k poklesu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti, a to v Severomoravském kraji o 1,24% z celkového počtu objasněnosti a v Jihomoravském kraji o 3,89% z celkového počtu objasněnosti. Pokles byl zaznamenán rovněž v případě majetkové trestné činnosti, kdy v Severomoravském kraji se

snížil o 6,52% a v Jihomoravském kraji o 4,65%. Vývoj násilné a majetkové trestné činnosti v porovnávaných krajích za rok 2004 znázorňují obrázky č. 5 a č. 6.

Obrázek č. 5.: Vývoj násilní trestné činnosti v roce 2004

Obrázek č. 6.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2004

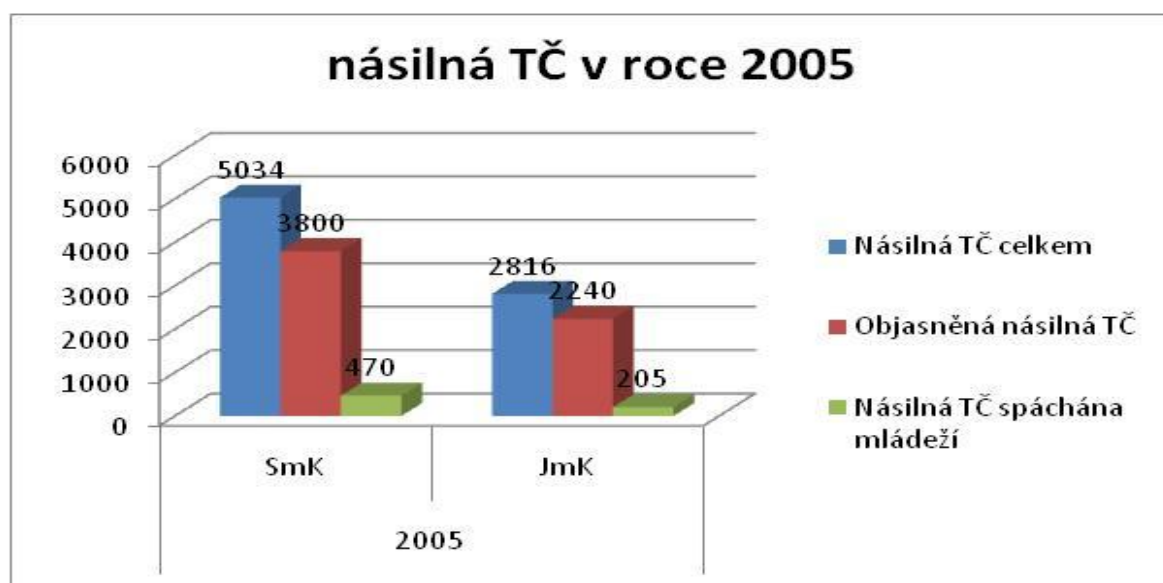
V roce 2005 došlo v Severomoravském kraji ke 28773 zjištěných trestných činů majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se policii podařilo objasnit a zjistit pachatele u 8087 případů. Z tohoto celkového počtu objasněných případů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 1579 případech, což činí 19,52% z celkové objasněnosti. Dále bylo zjištěno, že v roce 2005 došlo v Severomoravském kraji ke spáchání celkem 5034 zjištěných trestných

činů násilné trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit a zjistit pachatele u 3800 násilných trestných činů. Z tohoto počtu objasněných násilných trestných činů se mládež podílela na 470 případech, což činí 12,36% z celkové objasněnosti.

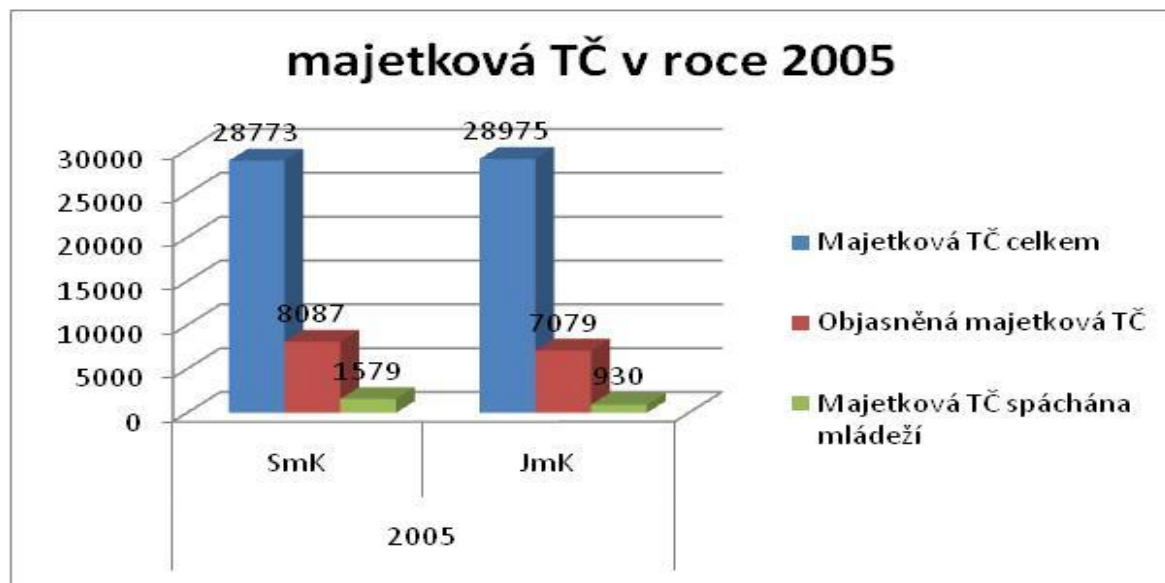
V Jihomoravském kraji došlo v roce 2005 ke spáchání 28975 zjištěných trestných činů na úseku majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit 7079 trestných činů. Z počtu objasněných trestných činů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 930 případech, což činí 13,13% z celkové objasněnosti. Násilná trestná činnost byla zjištěna v Jihomoravském kraji celkem v 2816 případech. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit 2240 trestných činů. Mládež se na násilné trestné činnosti podílela v 205 případech, což činí 9,15% z celkové objasněnosti.

Oproti předchozímu roku došlo v roce 2005 k poklesu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti v Severomoravském kraji o 0,69% z celkového počtu objasněnosti a k nárůstu majetkové trestné činnosti o 1,48%. V Jihomoravském kraji došlo k nárůstu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti o 0,89% z celkového počtu objasněnosti a k poklesu majetkové trestné činnosti o 0,51%. Vývoj násilné a majetkové trestné činnosti v porovnávaných krajích za rok 2005 znázorňují obrázky č. 7 a č. 8.

Obrázek č. 7.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2005

Obrázek č. 8.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2005

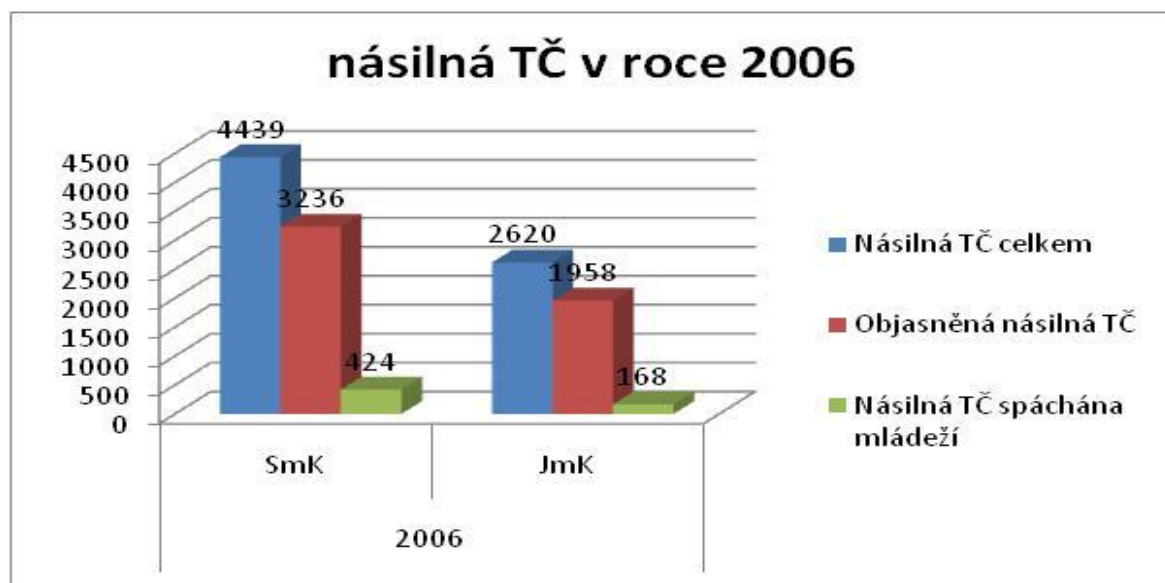
V roce 2006 došlo v Severomoravském kraji k 30218 zjištěných trestných činů majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se policii podařilo objasnit a zjistit pachatele u 7839 případů. Z tohoto celkového počtu objasněných případů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 1603 případech, což činí 20,44% z celkové objasněnosti. Dále bylo zjištěno, že v roce 2006 došlo v Severomoravském kraji ke spáchání celkem 4439 zjištěných trestných činů násilné trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit a zjistit pachatele u 3236 násilných trestných činů. Z tohoto počtu objasněných násilných trestných činů se mládež podílela na 424 případech, což činí 13,10% z celkové objasněnosti.

V Jihomoravském kraji došlo v roce 2006 ke spáchání 29246 zjištěných trestných činů na úseku majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit 6428 trestných činů. Z počtu objasněných trestných činů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 912 případech, což činí 14,18% z celkové objasněnosti. Násilná trestná činnost byla zjištěna v Jihomoravském kraji celkem v 2620 případech. Z tohoto počtu se Policií ČR podařilo objasnit 1958 trestných činů. Mládež se na násilné trestné činnosti podílela v 168 případech, což činí 8,58% z celkové objasněnosti.

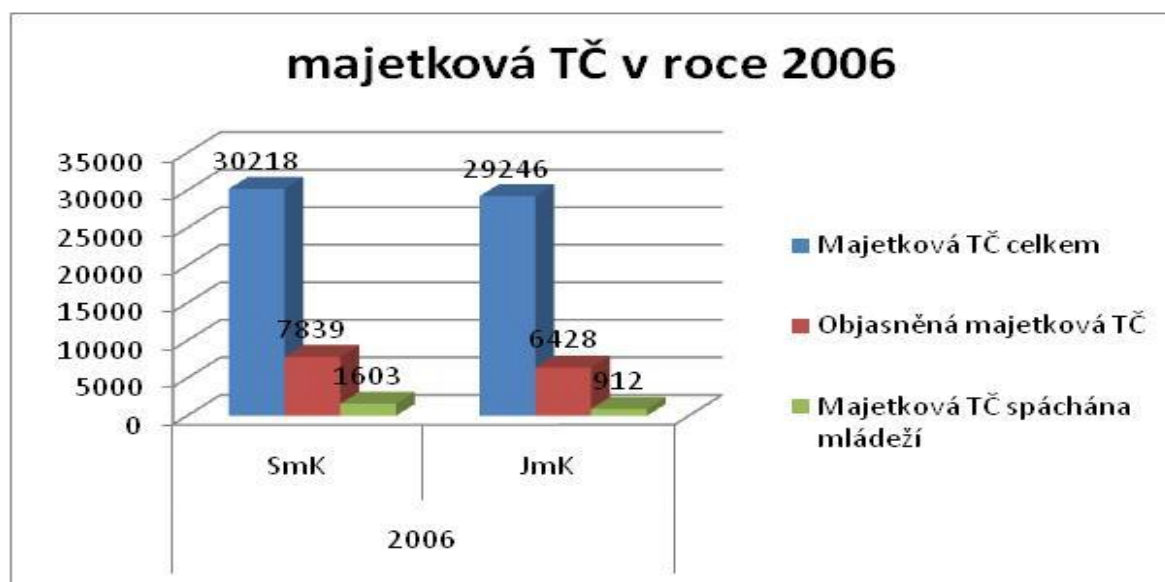
Oproti předchozímu roku došlo v roce 2006 k nárůstu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti v Severomoravském kraji o 0,74% z celkového počtu objasněnosti a k nárůstu majetkové trestné činnosti o 0,92%. V Jihomoravském kraji došlo k poklesu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti o 0,57 % z celkového počtu objasněnosti a k nárůstu majetkové trestné činnosti o 1,05%. Vývoj ná-

silné a majetkové trestné činnosti v porovnávaných krajích za rok 2006 znázorňují obrázky č. 9 a č. 10.

Obrázek č. 9.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2006

Obrázek č. 10.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2006

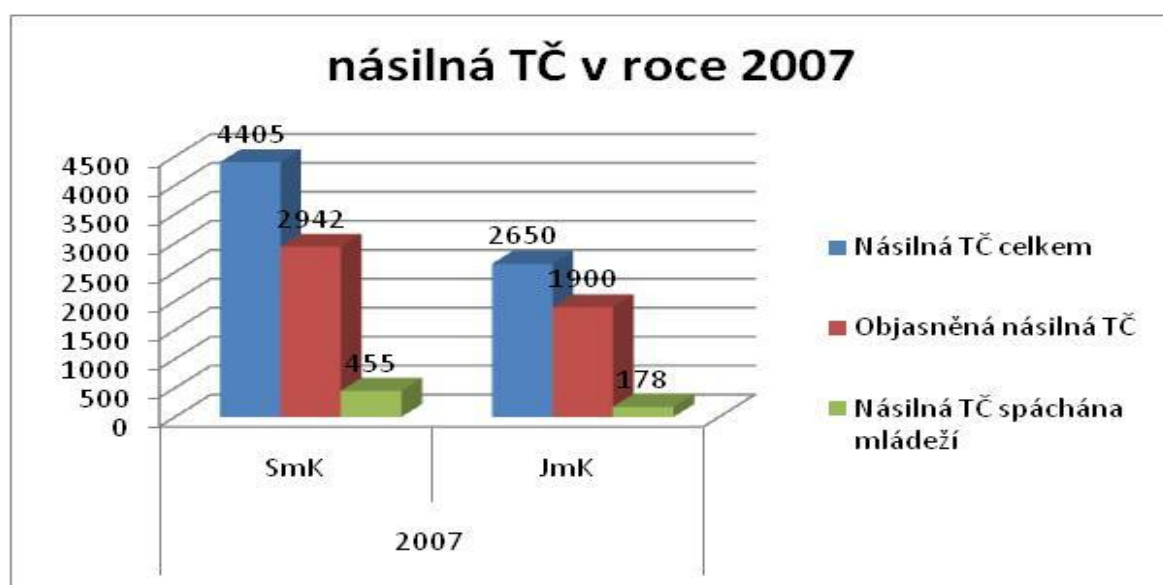
V roce 2007 došlo v Severomoravském kraji ke 32517 zjištěných trestných činů majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se policii podařilo objasnit a zjistit pachatele u 7176 případů. Z tohoto celkového počtu objasněných případů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 1453 případech, což činí 20,24% z celkové objasněnosti. Dále bylo zjištěno, že v roce 2007 došlo v Severomoravském kraji ke spáchání celkem 4405 zjištěných trestných

činů násilné trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit a zjistit pachatele u 2942 násilných trestných činů. Z tohoto počtu objasněných násilných trestných činů se mládež podílela na 455 případech, což činí 16,46% z celkové objasněnosti.

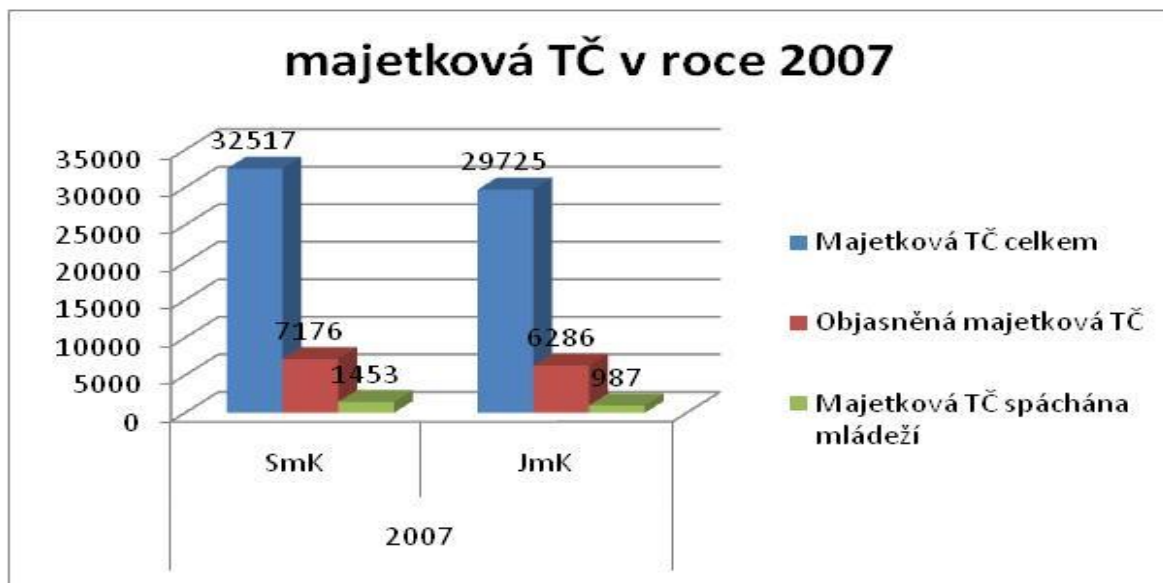
V Jihomoravském kraji došlo v roce 2007 ke spáchání 29725 zjištěných trestných činů na úseku majetkové trestné činnosti. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit 6286 trestných činů. Z počtu objasněných trestných činů majetkové trestné činnosti se mládež podílela na 987 případech, což činí 15,70% z celkové objasněnosti. Násilná trestná činnost byla zjištěna v Jihomoravském kraji celkem v 2650 případech. Z tohoto počtu se Policii ČR podařilo objasnit 1900 trestných činů. Mládež se na násilné trestné činnosti podílela v 178 případech, což činí 9,36% z celkové objasněnosti.

Oproti předchozímu roku došlo v roce 2007 k nárůstu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti v Severomoravském kraji o 2,36% z celkového počtu objasněnosti a k poklesu majetkové trestné činnosti o 0,2%. V Jihomoravském kraji došlo k nárůstu páchané trestné činnosti mládeží na úseku násilné trestné činnosti o 0,78 % z celkového počtu objasněnosti a k nárůstu majetkové trestné činnosti o 1,52%. Vývoj násilné a majetkové trestné činnosti v porovnávaných krajích za rok 2007 znázorňují obrázky č. 11 a č. 12.

Obrázek č. 11.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2007

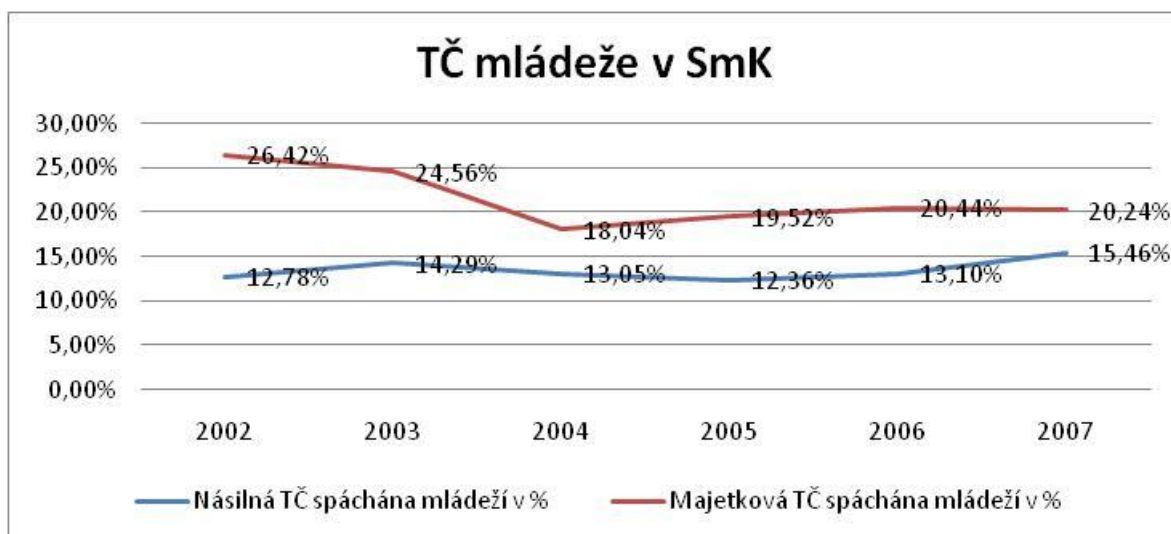

Obrázek č. 12.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2007

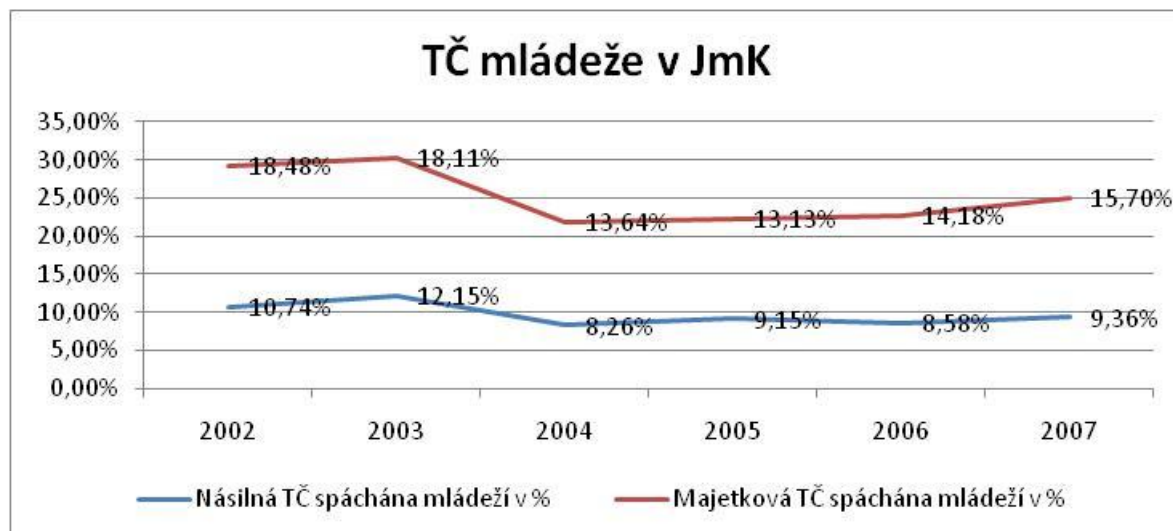

Porovnávání vývoje trestné činnosti mládeže v Severomoravském a Jihomoravském kraji a jejich podíl na celkové objasněnosti spáchané trestné činnosti u násilné a majetkové trestné činnosti v procentech nám vyjadřují obrázky č. 13 a č. 14. Zde je názorně vyjádřen nárůst a pokles trestné činnosti za jednotlivá období. V Severomoravském kraji je četnost páchaní trestné činnosti mládeží na mnohem vyšší úrovni oproti Jihomoravskému kraji.

Obrázek č. 13.: Porovnání trestné činnosti spáchané mládeží v SmK

Obrázek č. 14.: Porovnání trestné činnosti spáchané mládeží v JmK

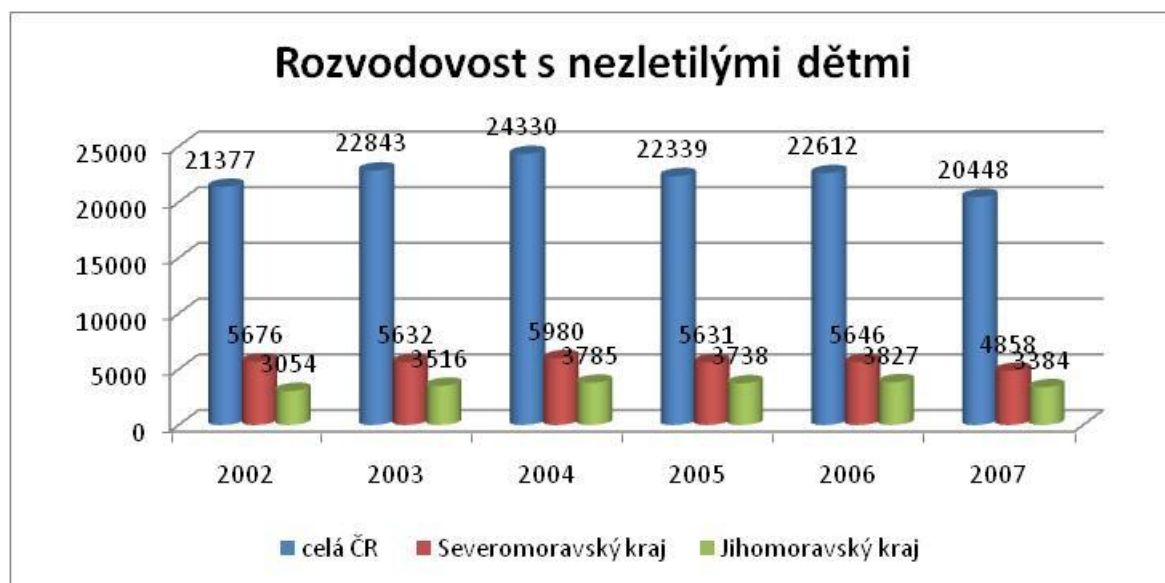
5.3.2 Vývoj rozvodovosti s nezletilými dětmi v porovnávaných krajích za období let 2002-2007

V roce 2002 došlo na území ČR celkem k 21377 rozvodů u rodin, které měly alespoň jedno nezletilé dítě. Z tohoto počtu došlo v Severomoravském kraji k 5676 rozvodům a v Jihomoravském kraji k 3054 rozvodům. V roce 2003 došlo na území ČR celkem k 22843 rozvodů u rodin, které měly alespoň jedno nezletilé dítě. Z tohoto počtu došlo v Severomoravském kraji k 5632 rozvodům a v Jihomoravském kraji k 3516 rozvodům. V roce 2004 došlo na území ČR celkem ke 24330 rozvodů u rodin, které měly alespoň jedno nezletilé dítě. Z tohoto počtu došlo v Severomoravském kraji k 5980 rozvodům a v Jihomoravském kraji k 3785 rozvodům. V roce 2005 došlo na území ČR celkem ke 22339 rozvodů u rodin, které měly alespoň jedno nezletilé dítě. Z tohoto počtu došlo v Severomoravském kraji k 5631 rozvodům a v Jihomoravském kraji k 3738 rozvodům. V roce 2006 došlo na území ČR celkem ke 22612 rozvodů u rodin, které měly alespoň jedno nezletilé dítě. Z tohoto počtu došlo v Severomoravském kraji k 5646 rozvodům a v Jihomoravském kraji k 3827 rozvodům. V roce 2007 došlo na území ČR celkem ke 20448 rozvodů u rodin, které měly alespoň jedno nezletilé dítě. Z tohoto počtu došlo v Severomoravském kraji k 4858 rozvodům a v Jihomoravském kraji k 3384 rozvodům.

Co se týče rozvodovosti, tak ČR zaujímá popřední místo v Evropě. Pokud porovnááme rozvodovost rodin s nezletilými dětmi podle vybraných krajů, je zřejmé, že v Severomoravském kraji dochází každoročně k většímu počtu rozvodů. Aby byla rozvodovost v číselném

porovnání u vybraných krajů přehlednější, jsou jejich počty názorně zobrazeny na obr. č. 15. Při porovnávání uvedených krajů je zcela evidentní o mnoho vyšší počet rozvodů u Severomoravského kraje.

Obrázek č. 15.: Vývoj rozvodovosti rodin s nezletilými dětmi v porovnávaných krajích

5.3.3 Míra nezaměstnanosti v porovnávaných krajích za období let 2002-2007

Míra nezaměstnanosti v porovnávaném Severomoravském kraji a Jihomoravském kraji v letech 2002-2007 je procentuelně vyjádřena na obrázku č. 16. Zde je patrná míra nezaměstnanosti, která je v Severomoravském kraji na vyšší úrovni oproti kraji Jihomoravskému.

Obrázek č. 16.: Míra nezaměstnanosti v porovnávaných krajích

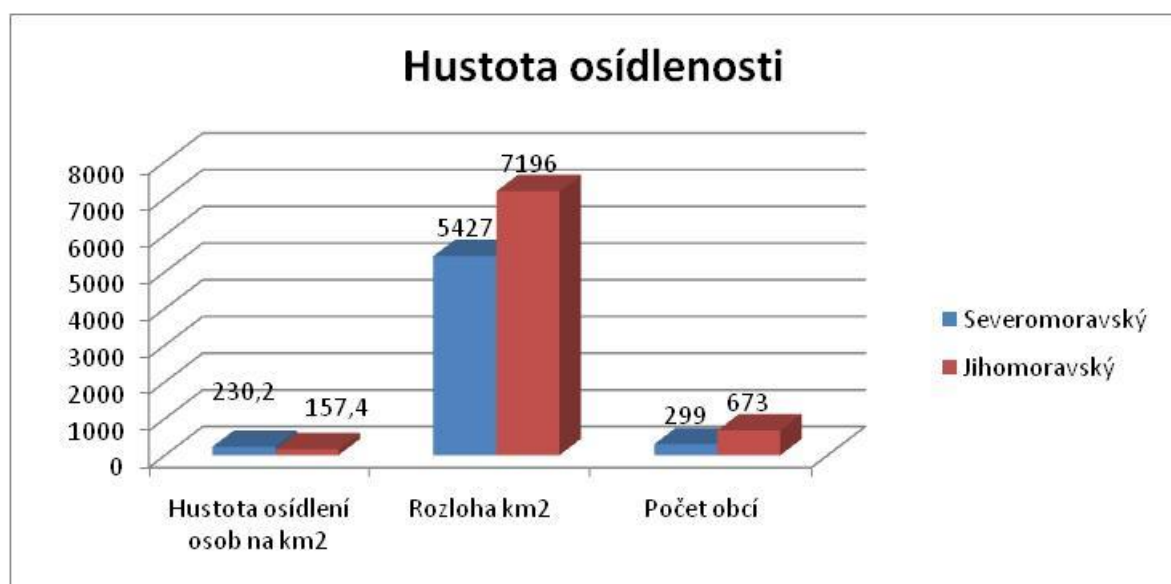

5.3.4 Hustota osídlenosti v porovnávaných krajích

Abychom mohli posoudit vliv páchaní trestné činnosti mládeže na prostředí, ve kterém vyrůstají, bylo provedeno porovnání hustoty osídlení v porovnávaných krajích, jako jeden z mnoha faktorů, mající vliv na páchaní trestné činnosti mládeže. Je celkově známo, že čím větší je koncentrace obyvatel na určitém území, tím vzniká určitá anonymita mezi lidmi a může docházet k větší anonymitě při páchaní trestné činnosti.

Bylo zjištěno, že v Jihomoravském kraji žilo k 31. 12. 2006 celkem 1132563 osob na rozloze 7196 km². Hustota osídlení v Jihomoravském kraji vychází v počtu 157 osob na 1 km². V Severomoravském kraji žilo k 31. 12. 2006 celkem 1249290 osob na rozloze 5427 km². Hustota osídlení v Severomoravském kraji vychází na 230 osob na 1 km². Co se počtu obcí týká, je zde taktéž patrný markantní rozdíl, kdy v Jihomoravském kraji je celkem 673 obcí oproti Severomoravskému kraji, kde se nachází pouze 299 obcí.

Obrázek č. 17.: Hustota osídlenosti v porovnávaných krajích

5.4 Vyhodnocení výsledků analýzy statistických dat

H0. Vyhodnocením výsledků statistických dat vedených u Policie ČR bylo zjištěno, že kriminalita mládeže má mírnou vzrůstající tendenci. Od roku 2004 sice kriminalita mládeže podle statistických dat prudce klesla oproti rokům 2002 a 2003, ale toto bylo vysvětleno v úvodu praktické části, kdy v roce 2002 došlo k posunu hranice výše škody u trestného

činu ze 2000,- Kč na 5000,- Kč. Dále v roce 2003 vznikl zákon č. 218/2003 – soudnictví ve věcech mládeže. Tímto zákonem se zpřísnilo celé trestní řízení vedené proti osobám mladším 18-ti let a policisté díky tomuto zpracují podstatně méně případů. Od roku 2004 již kriminalita mládeže vykazuje v porovnávaných krajích mírně vzrůstající tendenci, čímž byla potvrzena hypotéza č. H0.

H1. Hypotéza č. 1 byla potvrzena jen částečně. Ze statistických dat a propočtu podílu násilné trestné činnosti páchané mladistvými se v Jihomoravském kraji drží průměr na 9% objasněnosti. V Severomoravském kraji však naplňuje násilná trestná činnost páchaná mládeží vzrůstající tendenci.

H2. Hypotéza č. 2 - prostředí, ve kterém mládež vyrůstá, má vliv na páchání kriminality, se potvrdila. V Jihomoravském kraji je co do počtu tak, do procentuelní objasněnosti velký rozdíl oproti Severomoravskému kraji. V Severomoravském kraji je v každém z let 2002 – 2007 mnohem vyšší podíl páchání kriminality mládeží, a to jak u násilné trestné činnosti, tak i u majetkové trestné činnosti. V Severomoravském kraji je ze statistických výstupů vyšší rozvodovost s nezletilými dětmi, vyšší míra nezaměstnanosti a mnohem vyšší koncentrace obyvatel, což stanovení hypotézy č. 3 opodstatňuje.

Z provedených statistických výstupů je jednoznačně patrný rozdíl v prostředí, ve kterém mládež vyrůstá na páchání jejich kriminality. Mezi porovnávanými kraji ČR je velká rozdílnost jak v páchání kriminality mládeže, tak i v hustotě osídlenosti, nezaměstnanosti a rozvodovosti rodičů s nezletilými dětmi. V praktické části se podařilo poukázat na výše popsanou rozdílnost a je bezpochyby zřejmé, že kriminalitu mládeže velmi ovlivňuje prostředí ve kterém vyrůstají.

5.5 Závěr výzkumné části práce

V praktické části se podařilo poukázat na současný stav kriminality mládeže, která má od roku 2004 mírně vzrůstající tendenci. Provedenou analýzou statistických dat páchané kriminality majetkové a trestné činnosti, které byly čerpány ze statistických dat Správy severomoravského a jihomoravského kraje PČR, jasně poukazuje na četnost páchání kriminality mládeže a na markantní rozdíl páchání kriminality mládeže mezi porovnávanými kraji. Z uvedené praktické části vyplývá, jak značný podíl při páchání kriminality mládeží je v Severomoravském kraji. Analýza statistických dat míry rozvodovosti rodin s nezletilými

děťmi, míra nezaměstnanosti a hustota osídlení jednoznačně poukazují na vyšší podíl taktéž v Severomoravském kraji. V praktické části se podařilo poukázat, jak velký vliv na kriminalitu mládeže má prostředí, ve kterém mládež vyrůstá.

Stanovená hypotéza praktické části, týkající se nárůstu páchaní kriminality mládeže, se potvrdila. Rovněž se potvrdila hypotéza týkající se prostředí, které má vliv na páchaní kriminality mládeže. Co se týká stanovené hypotézy, zda kriminalita mládeže má vzrůstající tendenci na úseku násilné trestné činnosti, se však potvrdila jen částečně. Zvyšující se násilná kriminalita má vzrůstající tendenci pouze v Severomoravském kraji, kdy v Jihomoravském kraji si drží průměr na 9% objasněnosti spáchaných násilných trestných činů mládeží.

I když v posledních letech byl zaznamenán mírný pokles nezaměstnanosti v porovnávaných krajích, rozvodovost rodin s nezletilými dětmi si stále drží svůj průměr a kriminalita mládeže má stále mírně vzrůstající tendenci. Z analýzy statistických dat je také zřejmé jak obrovský podíl na páchaní kriminality mládeže má prostředí a taktéž hustota osídlenosti, která vytváří anonymitu při páchaní samotné kriminality, a to hlavně v Severomoravském kraji.

Dále je třeba zmínit skutečnost, do jaké míry se Polici ČR daří objasňovat trestnou činnost, na které se podílí mládež. Pokud budeme vycházet s celkové spáchané kriminality v porovnávaných letech a míry jejich objasněnosti, je zřejmé, že řadu případů, které se Polici ČR nepodařilo objasnit, může mít na svědomí taktéž mládež. I tak je procentuelní objasněnost spáchaných trestných činů mladistvými kolem 20 % velmi alarmující.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo zpracovat vybrané zadání včetně teoretických a praktických kritérií zaměřených na zadané téma kriminality mládeže jako odrazu výchovy a výchovného prostředí, jako základních faktorů mající vliv na páchaní kriminality mládeže a poukázat na rozdílnost prostředí, ve kterém mládež vyrůstá. Převážná část teoretické části byla věnována rodině, rodinnému prostředí a samotnému prostředí, která vychází ze studia odborné literatury. V praktické části práce jsem se zaměřil na podrobnou analýzu statistických dat vedených u Policie ČR Jihomoravského a Severomoravského kraje, statistiky soudů a statistické výstupy Českého statistického úřadu. Práce poukazuje na markantní rozdíl mezi porovnávanými kraji z pohledu páchané kriminality mládeže, míry rozvodovosti, nezaměstnanosti a hustoty osídlení.

Nutno podotknout, že velkým dluhem naší společnosti vůči dětem je nevšímavost okolí. Velmi důležitá je spolupráce rodičů a školy, neboť mnoho rodičů si myslí, že výchova je úlohou zejména školy. Rodiče by měli společně se školou smysluplně spolupracovat, pokusit se o zapojení dítěte do společensky uznávaných a hodnotných volnočasových aktivit a uvědomit si, že právě tento způsob určité prevence, může děti uchránit před stálým působením patologických jevů.

Vzhledem k tomu, jak současná společnost míří ve svém rozvoji stále kupředu, je otázka výchovy mladých lidí mnohdy opomíjena. K tomu, aby nedocházelo k časté kriminalitě naší mládeže, by mělo docházet k intenzivní spolupráci rodičů a školy a přístup státních i nestátních organizací by měl být více zaměřen na zmírnění páchaní kriminality mládeže, jejíž velký podíl na páchaní kriminality je obzvláště v Severomoravském kraji alarmující.

Na závěr lze uvést, že v boji s kriminalitou nejen mládeže, která rychle dospívá a mnoho jedinců z řad mládeže se stává recidivujícími dospělými, by měla být stále více posilována úloha zdravého rodinného zázemí s účastí školních zařízení a vůbec celkového životního stylu.

Práce by mohla být přínosem pro všechny lidi, kterým není výchova dětí a mládeže lhostejná a v neposlední řadě lidem, kteří s výchovou mládeže a vytvářením pozitivního prostředí nemají nic společného, aby je vedla k zamyšlení, jak přispět k tomu, aby byla společnost oproštěna od kriminality naší mládeže, kdy tato je odrazem celé společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BOUŘA, V.: Vybrané kapitoly s kriminologie. Ostravská universita v Ostravě, 2003, 108 s. ISBN 80-7042-259-9
- [2] CELÁ, J.: Kapitoly z teorie výchovy. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 93 s. ISBN 80-7318-504-0
- [3] DUNOVSKÝ, J. a kol.: Sociální pediatrie. Praha: Grada Publishing, 1999. 284 s. ISBN 80-7169-254-9
- [4] HOFBAUER, B.: Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5
- [5] CHMELÍK, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MVČR, 1998. 122s.
- [6] JELÍNK, J. a Kolektiv.: Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha: Linde, 2006. 1055 s. ISBN -80-7201-618-0
- [7] KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J.: Vzpouza Deprivantů. Praha: Makropulos, 1996. 303s. ISBN 80-901776-8-9
- [8] KRAUS, B.: Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. 216 s., s 85. ISBN 978-80-7367-383-3
- [9] KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al.: Člověk prostředí výchova. Brno. Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2
- [10] MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X
- [11] PAVLOVSKÝ, P. a kol.: Soudní psychiatrie a psychologie. 2 vydání, Praha: Grada Publishing, 2004, 204 s. ISBN 80-247-0542-7
- [12] SCHELLEOVÁ, I. et. al.: Právní postavení mladistvých. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 250 s. ISBN 80-86432-82-3
- [13] VYKOPALOVÁ, H.: Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 154 s. ISBN 80-244-0337-4
- [14] WEIKERT, A.: Výchova dítěte. Praha: Vašut, 2007, 323 s. ISBN 978-80-7236-527-2

Internetové zdroje

- [15] Český statistický úřad – Brno [online], [cit. 2009-04-28]. Dostupné na WWW:
http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/jihomoravska__n_e_j__o_sidelni_strukture
- [16] Český statistický úřad - Ostrava [online], [cit. 2009-04-28]. Dostupné na WWW:
<http://www.ostrava.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/kraj>
- [17] Integrovaný portál MPSV, Časové řady, průměrná míra nezaměstnanosti [online], [cit. 2009-04-28]. Dostupné na WWW: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady
- [18] Ministerstvo vnitra ČR, Archív statistiky [online], [cit. 2009-04-28]. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/kriminalita.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2002	44
Obrázek č. 2.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2002.....	44
Obrázek č. 3.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2003	45
Obrázek č. 4.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2003.....	46
Obrázek č. 5.: Vývoj násilní trestné činnosti v roce 2004.....	47
Obrázek č. 6.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2004.....	47
Obrázek č. 7.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2005	48
Obrázek č. 8.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2005.....	49
Obrázek č. 9.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2006	50
Obrázek č. 10.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2006.....	50
Obrázek č. 11.: Vývoj násilné trestné činnosti v roce 2007	51
Obrázek č. 12.: Vývoj majetkové trestné činnosti v roce 2007.....	52
Obrázek č. 13.: Porovnání trestné činnosti spáchané mládeží v SmK	52
Obrázek č. 14.: Porovnání trestné činnosti spáchané mládeží v JmK.....	53
Obrázek č. 15.: Vývoj rozvodovosti rodin s nezletilými dětmi v porovnávaných krajích	54
Obrázek č. 16.: Míra nezaměstnanosti v porovnávaných krajích	54
Obrázek č. 17.: Hustota osídlenosti v porovnávaných krajích	55